

Møte mandag den 8. oktober 2007 kl. 12

President: Eirin Falde

Dagsorden (nr. 3):

1. Interpellasjon fra representanten André N. Skjelstad til arbeids- og inkluderingsministeren:

«I den senere tid har vi sett en rekke saker hvor det er knyttet alvorlige mangler til håndtering av kjemikalier på arbeidsplasser. Det har vært en lang rekke tilfeller av yrkesskader knyttet til kjemikalier, og det avdekkes stadig nye områder hvor det er sannsynlighet for at kjemikaliebruk på arbeidsplassen har medført varige helseskader. Helseskader knyttet til kjemikaliebruk kan derfor være undervurdert. Trolig er en del arbeidsplasser preget av en arbeidskultur som i for liten grad tar hensyn til helsefarene knyttet til stoffene som håndteres. Alvorlig miljøskade kan også oppstå dersom kjemikalier ikke håndteres på riktig måte. Bedre informasjon om skadevirkninger knyttet til bruk av kjemikalier kan være en måte å forbedre håndteringen på arbeidsplassene på.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at norske arbeidsplasser bedre håndterer kjemikalier og i større grad forhindrer helseskader?»

2. Interpellasjon fra representanten Dagfinn Sundsbø til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Regjeringen ønsker et arbeidsliv med plass til alle. Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha samme mulighet som andre til å delta i yrkeslivet og forsørge seg selv. Likevel viser arbeidskraftundersøkelser at sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne ikke øker i et arbeidsmarked som er i generell vekst og etterspør ny arbeidskraft. Funksjonshemmedes organisasjoner hevder at det offentlige hjelpeapparatet ikke fungerer tilfredsstillende. De som skal hjelpe blinde og svaksynte ut i jobb, motiverer ofte til uføretrygd isteden, viser bl.a. en undersøkelse gjort for Norges Blindeforbund. NAVs ledelse understreker at dette er i strid med målsettingene for deres arbeid og IA-avtalen.

Hvordan vil statsråden bidra til at forutsetningene i IA-avtalen og målsettingene i NAV om yrkesrettet bistand blir sterkere vektlagt i tiltakene rettet mot funksjonshemmede?»

3. Referat

Presidenten: Representantene Åse Gunhild Woie Duesund, Karin S. Woldseth, Bjørn Jacobsen og Øyvind Vaksdal, som har vært permittert, har igjen tatt sete.

Det foreligger tre permisjonssøknader:

- fra representanten Laila Dævøy om permisjon i dagene 8. og 9. oktober for å delta i møter i EFTA-parlamentarikerkomiteene og Den felles EØS-parlamentarikerkomiteen i Brussel
- fra Stortingets delegasjon til Den Interparlamentariske Unions 117. konferanse i Genève foreligger søknad, underskrevet av delegasjonens leder, stortingsrepresentant Finn Martin Vallersnes. Søknaden gjelder per-

misjon for representantene Per Roar Bredvold, Ingrid Heggø, Espen Johnsen, Torny Pedersen og Finn Martin Vallersnes i tiden fra og med 8. oktober til og med 10. oktober

- fra Senterpartiets stortingsgruppe om permisjon for representanten Erling Sande i tiden fra og med 8. oktober til og med 11. oktober for å delta i OSSEs parlamentarikerforsamlings reise til Kirgisistan
Disse søknader foreslås behandlet straks og innvilget.
– Det anses vedtatt.

Første vararepresentant for Sogn og Fjordane fylke, Cecilie Thaulø Løvlid, oppholder seg for tiden utenlands og er av den grunn forhindret fra å møte i Stortinget under representanten Ingrid Heggø's permisjon.

Etter forslag fra presidenten ble enstemmig besluttet:

1. Følgende vararepresentanter innkalles for å møte i permisjonstiden

For Hedmark fylke: Lars Joakim Hanssen

For Hordaland fylke: Knut Arild Hareide

For Nordland fylke: Knut Petter Torgersen

For Oppland fylke: Synnøve Brenden Klemetrud

For Rogaland fylke: Siri A. Meling

For Sogn og Fjordane fylke: Knut Magnus Olsen og Tord Dale

2. Lars Joakim Hanssen, Synnøve Brenden Klemetrud og Siri A. Meling innvelges i Lagtinget for den tid de møter for henholdsvis representantene Per Roar Bredvold, Espen Johnsen og Finn Martin Vallersnes.

Presidenten: Lars Joakim Hanssen, Knut Arild Hareide, Knut Petter Torgersen, Synnøve Brenden Klemetrud, Siri A. Meling, Knut Magnus Olsen og Tord Dale er til stede og vil ta sete.

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Stortingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Sigvald Oppebøen Hansen. – Andre forslag foreligger ikke, og Sigvald Oppebøen Hansen anses enstemmig valgt som settepresident for Stortingets møte i dag.

S a k n r . 1

Interpellasjon fra representanten André N. Skjelstad til arbeids- og inkluderingsministeren:

«I den senere tid har vi sett en rekke saker hvor det er knyttet alvorlige mangler til håndtering av kjemikalier på arbeidsplasser. Det har vært en lang rekke tilfeller av yrkesskader knyttet til kjemikalier, og det avdekkes stadig nye områder hvor det er sannsynlighet for at kjemikaliebruk på arbeidsplassen har medført varige helseskader. Helseskader knyttet til kjemikaliebruk kan derfor være undervurdert. Trolig er en del arbeidsplasser preget av en arbeidskultur som i for liten grad tar hensyn til helsefarene knyttet til stoffene som håndteres. Alvorlig miljø-

skade kan også oppstå dersom kjemikalier ikke håndteres på riktig måte. Bedre informasjon om skadevirkninger knyttet til bruk av kjemikalier kan være en måte å forbedre håndteringen på arbeidsplassene på.

Hva vil statsråden gjøre for å sikre at norske arbeidsplasser bedre håndterer kjemikalier og i større grad forhindrer helseskader?»

André N. Skjelstad (V) [12:04:31]: Den viktigste saken for Venstre er miljø- og klimautfordringene som vi står overfor. En vesentlig del av dette dreier seg om hvor mye kjemikalier mennesker, dyr, natur og miljø blir utsatt for.

Vi er omgitt av kjemikalier i stadig større grad. Det er nesten umulig å tenke seg en virkelighet uten bruk av kjemikalier. Vi puster det inn, har det på huden, jobber med det og svært mye av dette har potensielt skadelige effekter. Kjemikalier er i stor grad knyttet til produksjons- og forbruksmønster i samfunnet. Håndtering av kjemikalier berører alle mennesker, både i dagliglivet og på den enkelte arbeidsplass.

Jeg skal droppe lange og vanskelige kjemiske betegnelser, men nevne at Statens forurensningstilsyn antar at det i Norge finnes 8 000–10 000 kjemiske stoffer i ca. 50 000 produkter.

Det har vært anslått at ca. 800 mennesker dør årlig som følge av kjemikalier på arbeidsplassen. Det tallet er altfor lavt anslått, mener Arbeidsmiljøskaddes Landsforening. For fem år siden hevdet Riksrevisjonen at det hvert år er 1 300 slike dødsfall. Riksrevisjonen baserte seg også på tall fra Arbeidstilsynet.

I Riksrevisjonens rapport, framlagt for Stortinget 28. juni 2002, ble det konkludert med 1 300 dødsfall, 1 600 sykehusinnleggelse, 6 850 trygdetilfeller og 1,2 mill. fraværsdager pr. år som følge av eksponering for kjemikalier og andre helsefarlige stoffer i arbeidslivet. Dette står i kontrast til Arbeidstilsynets rapport. Her vil Venstre gjerne ha statsrådens redegjørelse for hva som er riktig anslag.

Venstre er klar over at det knytter seg vanskeligheter til å diagnostisere helseskader knyttet til kjemikalier, fordi årsakssammenhengene kan være uklare. Dette fordi stadig nye produkter kommer inn på markedet og forskningen henger etter når det gjelder å undersøke helseskade. Vi har hatt en rekke saker de siste årene. Det er nok å nevne kvikksølv damp og tannhelsesøstre og kreftisiko ved ulike laboratorier i universitetsmiljøene i Trondheim, Bergen og Oslo. I tillegg har vi de helseskadene som oljearbeidere og nordsjødykkere har vært utsatt for. Landbruket har store utslippsproblemer, vi har insektmidler, diverse sprøytemidler osv.

Arbeidstilsynet må i større grad bruke de sanksjonsmulighetene de har til rådighet mot bedrifter som bryter arbeidsmiljøloven. Det er uklart for meg hva som er grunnen til at sanksjonsmulighetene i så liten grad benyttes. Hvis det skyldes for lite ressurser, må vi sette alle relevante tilsyn i stand til å håndtere disse utfordringene.

Arbeidsgivere som bryter arbeidsmiljøloven må det rages mot i form av bøter eller politianmeldelse, på lik

linje med andre lovbrudd. Andre land har en praksis med utbredt saksøking når det gjelder helseskader på dette feltet, og det har gjort noe med kulturen knyttet til utslipp og håndtering. Hvis man i større grad risikerte søksmål med økonomisk tap som følge, så ville en kanskje også skjerpe seg.

Det er grunn til å tro at helseskader knyttet til kjemikalier bare vil øke all den tid vi stadig får flere produkter som inneholder flere nye kjemikalier, hvorav mange ikke er tilstrekkelig testet.

Det er grunn til å tro at mange ville handlet annerledes hvis de var klar over hvor farlige mange kjemikalier er. Dette er en utfordring i bransjer hvor kunnskap om sammenhenger mellom helseskade og miljø ikke er prioritert. Denne utfordringen vil også øke i bransjer med mye utenlandsk arbeidskraft, som følge av språkproblemer. Bedrifter som bruker mye utenlandsk arbeidskraft, bør derfor i større grad prioritere oversettelser for å være sikker på at folk faktisk forstår hva slags stoffer de arbeider med.

Kjemikalier og helseskader handler også om kultur på den enkelte arbeidsplass. Mange av disse arbeidsplassene har hva man kan kalle en machokultur, og verneutstyr er noe som for enkelte er for pyser. Selv vokste jeg opp på gård og i en kultur hvor en erfarte at f.eks. bruk av sprøytemidler ikke nødvendigvis var så farlig, men hvor vi ble opplyst om at dette definitivt ikke var noe som vi burde leke med. I de senere år har landbruket på mange måter vært foregangsmenn på dette området, ved at man har sprøytesertifikat og har kommet videre. Det viser at det går an å gjøre noe. Verneutstyr stod ikke nødvendigvis øverst på lista når arbeid skulle utføres. Dette fordi det ofte var upraktisk, kanskje var verneutstyret gjenglemt et annet sted, og det ville ta for lang tid å hente det. Det var liksom ikke så farlig. Dette selvfølgelig også fordi mange ikke visste bedre.

Slike problemstillinger møter alle som håndterer farlige kjemikalier. Så kanskje er spørsmålet vi må stille, hva som skal til for at bruk av utstyr og håndtering av kjemikalier skal skje riktig på din arbeidsplass. Derfor må den enkelte yrkesutdannelse i større grad ha fokus på verneutstyr og kanskje bruke de som har erfaring fra praktisk arbeid i større grad.

Det hjelper ikke å ha verdens beste lovverk hvis det ikke blir fulgt. Derfor er det vesentlig å ha fokus på kultur og bevisstgjøring av den enkelte arbeidstaker for å komme dette til livs. Kunnskap i alle ledd er også viktig for å kunne gjøre noe vesentlig her. Samtidig må jeg si at vi i Norge har en enestående tro på at hvis vi kan sette kryss på en rutineliste, så vil alt bedre seg. Venstre håper at statsråden vil ha fokus på et enklere og mer forståelig regelverk. Mange ser på det skjemaveldet som foreligger, og gir opp.

En ting er den enkeltes helseskade, men vi kan også si noe om hvordan enkelte håndterer farlig avfall generelt. Mange etterspør hvordan de i det daglige kan gjøre en bedre innsats for miljøet, og dette er en del av den debatten. Til tross for at vi i Venstre er teknologioptimister, tror jeg ikke vi kommer unna kjemikalier og også bruk av farlige kjemikalier framover. Derfor har det mye å si hvordan

vi håndterer dette i dagliglivet og på den enkelte arbeidsplass. Venstre vil oppfordre Regjeringen til et tettere samarbeid med EU på dette området, og være en pådriver for å få oversikt over helseskader knyttet til de ulike produkter og kjemikalier.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [12:11:23]: La meg starte med å si at det er en viktig interpellasjon representanten Skjelstad tar opp, fordi dette er et viktig område selv om vi ofte ser at det ikke har særlig stor oppmerksomhet i det daglige, det gjelder både på den politiske arena og i mediasammenheng. Det tror jeg skyldes at mange tror at et godt norsk arbeidsmiljø også fungerer godt hva angår å verne arbeidstakere mot kjemikalieeksponering. Det er ingen tvil om at situasjonen i norsk arbeidsliv er bedre enn den har vært. Ting går i riktig retning, men samtidig er det, som André N. Skjelstad tar opp, all grunn til å være bekymret over at ting ikke har gått raskere. Bare for å bruke noen tall for å illustrere det, så anser man at mellom 5 000 og 10 000 personer i dag har diagnosen yrkesrelatert astma eller kols, og et betydelig antall arbeidstakere får hvert år diagnostisert yrkesrelaterte kreftsykdommer. Representanten Skjelstad bad meg om å komme med et riktigst mulig anslag. Det beste jeg kan komme med her og nå, er Arbeidstilsynets anslag om at over 500 personer årlig dør som følge av yrkesrelatert kreft, kols og astma. Så kan vi diskutere om det er et for lavt tall eller om tallet skulle vært høyere, men uansett om det er et for lavt tall, så er det et betydelig omfang når 500 årlig mister livet som følge av yrkesrelaterte skader.

Så tror jeg det er veldig viktig å legge noen viktige premisser til grunn for hvordan vi skal diskutere arbeidet med å få dette til å fungere bedre enn vi har greid så langt. Det er viktig for meg å understreke at det er arbeidsgiverne og bedriftenes ansvar å sørge for både å kunne regelverket og å ha systemer på arbeidsplassen hvor man er føre var og har risikostyring på det man holder på med, at man har innsikt i de kjemikalierne man bruker, og at man sørger for at arbeidstakerne har det verneutstyret de trenger. Det er svært viktig at vi i alle sammenhenger gjør det veldig klart at arbeidsmiljøloven er helt klar i å peke på de forpliktelsene og de krav som er stilt overfor arbeidsgiverne i så måte. Så må det være tilsynsmyndighetenes oppgave å føre nettopp tilsyn med hvorvidt arbeidsgiverne oppfyller de forpliktelsene de har, og å bidra til at HMS-arbeidet er systematisk. For jeg tror at vi alltid vil ha en debatt om hvorvidt Arbeidstilsynets økonomiske rammer er tilstrekkelige, og hvorvidt Petroleumstilsynets rammer er tilstrekkelige. Men selv om vi hadde brukt mange, mange ganger mer til tilsyn enn det både jeg og representanten Skjelstad noen gang har foreslått, ville vi være avhengige av at bedriftene tar et ansvar for dette. Å ha et tilsyn som er så omfattende at enhver bedrift besøkes flere ganger i året, er det ikke mulig å se for seg. Så vi er nødt til å få systematisert HMS-arbeidet på en slik måte at bedriftene tar et ansvar for dette. Derfor vil Arbeidstilsynets oppgave veldig ofte være å sørge for å lære opp bedriftene i en risikostyring, i en analyse som sørger for at man har HMS

på dagsordenen til enhver tid, enten det gjelder kjemikalieeksponering eller andre viktige ting.

Arbeidstilsynet fører tilsyn. I perioden 2003–2006 gjennomførte man en omfattende kjemikaliekampanje i utsatte bransjer. Da ble det gjennomført ca. 2 100 tilsyn i bilverksteder, i verkstedindustrien og mekanisk industri, i glassfiberrelaterte virksomheter – det som kalles GUP-bransjen – samt i grafisk bransje. Alle disse er bransjer som i stor grad benytter seg av kjemiske substanser. Resultatene er relativt nedslående. Cirka 75 pst. av virksomhetene har ikke gjennomført en risikovurdering eller utarbeidet handlingsplaner. Over 50 pst. mangler eksponeringsmålinger og har ingen kunnskap om type eller mengde forurensning på arbeidsplassen. I ett av tre tilfeller har arbeidstakerne ikke fått opplæring i hvordan de kan beskytte seg mot kjemikalier. Når vi gjennomfører tilsyn, avdekker vi relativt negative funn.

Petroleumstilsynet har også gjennomført omfattende vurderinger av situasjonen offshore. Også der er bildet nedslående, i den forstand at man mener at viktige deler av næringen mangler et helhetlig risikobilde når det gjelder både nåværende situasjon og historiske forhold. Samlet sett viser det at det er grunnlag for denne interpellasjonen og for å fastslå at vi fortsatt har en jobb å gjøre.

Hva gjør vi så? La meg peke på noen viktige ting. I juni i år hadde jeg et møte med partene i petroleumsvirksomheten. Under dette møtet påtok Oljeindustriens Landsforening, OLF, seg ansvaret for å lede arbeidet med næringens oppfølging av saken. Petroleumsnæringen har nå lagt fram en tiltaksplan for utredning av kjemisk helsefare i oljeindustrien. Den planen er på sett og vis bra, men ikke god nok. Derfor vil jeg følge opp det foreløpige innspillet fra OLF gjennom å be oljeindustrien om en mer konkret oppfølgingsplan innen midten av januar. Myndighetene vil følge saken tett gjennom strategiske tilsynsaktiviteter.

Så er det viktig å peke på Arbeidstilsynet, som skal styrke innsatsen på kjemiområdet. Antallet tilsyn med kjemiske arbeidsmiljøer skal økes. Ikke minst vil vi se på bransjer med høy risiko for kols og bransjer som bruker særlig farlige kjemikalier. Det systematiske HMS-arbeidet i virksomhetene må bedres. Vi iverksetter derfor tiltak for å få bedre oversikt over kjemikaliebruken i arbeidslivet.

La meg i den sammenheng vise til STAMIs database over kjemisk eksponering, EXPO, som har vært drevet siden 1984, og som inneholder over 10 000 eksponeringsmålinger fra over 5 000 norske virksomheter. Den basen er bra på mange måter, men den kan bli enda bedre. Jeg har derfor nedsatt en arbeidsgruppe av Arbeidstilsynet, Petroleumstilsynet og STAMI som skal utrede mulighetene for å bedre kunnskapsgrunnlaget med hensyn til kjemisk eksponering i arbeidslivet. Det er positivt at oljeindustriens handlingsplan på kjemikalieområdet allerede har tatt opp i seg at man ønsker å etablere et felles eksponeringsregister som er kompatibelt med EXPO.

Så nevnte representanten Skjelstad selv EU og kjemikalierregelverket REACH, som vi tror også vil kunne være et viktig bidrag til arbeidet med å beskytte helse og miljø

i Norge. Derfor tar vi sikte på å innlemme REACH i EØS-avtalen.

Oppsummert på denne korte tiden innenfor et stort og viktig område vil jeg si at hovedveien vår videre vil være å bedre kunnskapsgrunnlaget, stille krav til virksomhetene – ikke minst til oljeindustrien – og følge opp disse kravene gjennom forsterkede tilsyn både i Petroleums-tilsynet og i Arbeidstilsynet. Samtidig vil jeg gjøre det klart at myndighetene kan gi råd, føre tilsyn, avdekke, pålegge og stanse, men det er arbeidsgiverne som har ansvaret for arbeidstakernes arbeidsmiljø. Man må ta inn over seg at fortsatt blir for mange syke av det arbeidsmiljøet de jobber i, og det må arbeidsgiverne også ta et ansvar for.

André N. Skjelstad (V) [12:21:45]: Jeg takker statsråden for svaret.

Venstre er opptatt av forebygging. Mye av debatten om årsakssammenheng når det gjelder kjemikaliebruk, handler om at vi kunne ha unngått mange av sakene knyttet til helseskader hvis vi hadde vært mer opptatt av å forebygge.

Noen av dem som har engasjert seg på dette området, er Arbeidsmiljøskaddes Landsforening. I tillegg har fagorganisasjoner og ulike arbeidstakerorganisasjoner satt fokus på området. Mange av de involverte er sterkt bekymret over at slike helsefarene ikke tas tilstrekkelig på alvor. Det er grunn til å se nærmere på om fastlegene har for liten kompetanse, slik at det ikke rettes mistanke mot arbeidsrelaterte sykdommer og det resulterer i at pasienter ikke blir utredet skikkelig. Det fører til underrapportering til NAV og Arbeidstilsynet samt til svekket rettssikkerhet for dem som skades på arbeidsplassen.

Nå har jeg tenkt å sitere fra Arbeidstilsynets egne sider:

«Kjemisk helsefare er en alvorlig problem i arbeidslivet. Det er utpekt som satsingsområde, både i Norge og i EU. Bakgrunnen for dette er blant annet:

Til enhver tid har mellom 5 og 10 tusen personer diagnosen yrkesrelatert astma eller KOLS. Om lag 420 personer dør av sykdommen sin hvert år

Årlig dør omlag 300 personer av kreft som følge av arbeidsmiljøet

200 000 arbeidstakere er daglig i kontakt med løsemidler

Tidligere erfaring har vist at undersøkelser gjort i EU ofte er sammenfallende med norske forhold. Tall fra EU er derfor også interessante for oss:

21% av arbeidstakerne er eksponert for kreftfremkallende stoffer

22 % av arbeidstakerne hevder å puste inn røyk, damper, støv og andre farlige kjemikalier i mer enn en fjerdedel av arbeidstiden

16 % behandler eller er i kontakt med farlige kjemikalier i mer enn en fjerdedel av arbeidstiden

Kjemikalier er en nødvendig del av en lang rekke prosesser og forekommer i alle deler av arbeidslivet. Det kan være ferdig innkjøpte stoffer, eller de utvikles under arbeidet, for eksempel i form av sveiserøyk og

dieseleksos. Kampanjen vil fokusere på noen bransjer der kjemikalier forekommer hyppig:

Bilverksteder

Mekanisk industri

Verkstedindustrien

Armert herdeplast-industri (støping av plastbåter, glassfibertanker o.l.)

Grafisk industri

Disse bransjene omfatter til sammen over 10.000 virksomheter og 110.000 arbeidstakere.»

Dette er hentet fra en kampanje i 2003 som skulle fortsette gjennom 2004. I tillegg gjelder det en rekke universitetsmiljøer, Forsvaret og landbruket, for å nevne noen. Da er det litt underlig at fokuset i arbeidsmedisinen er så sterkt på belastningsskader kontra kjemikalier. Dette samtidig som undersøkelser som Arbeidstilsynet gjennomførte i perioden 2003–2006, angir at det har skjedd en forverring knyttet til kjemisk eksponering, og at en av tre ansatte ikke får noen opplæring i riktig bruk av kjemikalier. Venstre vil gjerne vite hva Regjeringen gjør for å komme dette til livs.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [12:24:55]: La meg først starte med å si at det i og for seg er ryddig av representanten Skjelstad å sitere fra Arbeidstilsynets hjemmesider, for det som framkommer der, viser nettopp at myndighetene tar dette på alvor. Hvis man går inn på Arbeidstilsynets hjemmesider og leser om kjemikalieeksponering, finner man betydelig informasjon både om utfordringer knyttet til det og aktivitet knyttet til det. Det er derfor feil å hevde at tilsynsmyndighetene ikke tar det på alvor. Det har representanten Skjelstad nå selv dokumentert gjennom å sitere fra Arbeidstilsynets egne hjemmesider, som et argument for at dette er viktig.

Så sier jeg altså at tilsynsaktiviteten skal økes, både fra Petroleumstilsynets side og fra Arbeidstilsynets side. Det har vi også grunnlag for, for i flere omganger den siste tiden har vi styrket både Arbeidstilsynets og Petroleumstilsynets budsjetter. Når det gjelder Arbeidstilsynet, har det vært veldig mye fokus på sosial dumping, men ikke utelukkende det. Det er altså en sammenheng mellom det at vi hevder at det blir økt tilsynsvirksomhet, og det at vi gir virksomhetene budsjetter slik at de kan øke tilsynsvirksomheten noe.

Nok en gang understreker jeg at det ikke er mulig å «tilsyne» seg bort fra et useriøst arbeidsliv. Greier vi ikke å skape holdninger i arbeidslivet for seriøsitet, både på arbeidstakersiden og på arbeidsgiversiden, greier vi ikke å bygge opp gode nok tilsyn for å forhindre at noen blir skadet. Derfor er det viktig at vi i fellesskap understreker det soleklare ansvaret arbeidsgivere har for å forsikre seg om at arbeidsmiljøet ikke er helseskadelig, og selvfølgelig også den plikt arbeidstakere har til å bruke det verneutstyr som blir foreskrevet, når arbeidsgiver påpeker behovet for bruk av verneutstyr. Vi må derfor stille noen tydelige krav overfor det seriøse arbeidslivet.

Til sist: Så vet vi at noen likevel blir syke. Derfor er det viktig at vi har gode medisinske miljøer, både hos fastlegen, i primærhelsetjenesten og i andrelinjetjenesten, for å

kunne hjelpe de folkene som blir syke. Jeg tror representanten Skjelstad har rett i at dette er krevende, for ofte er det diffuse årsakssammenhenger. Helseministeren er nok mer egnet til å svare på dette enn meg. Men vi har vært opptatt av de yrkesmedisinske avdelingene på regionnivå og legger vekt på å styrke dem, slik at de som har blitt syke, kan få bedre hjelp enn det de har fått.

Per Rune Henriksen (A) [12:28:28]: Det er et viktig tema representanten Skjelstad setter på dagsordenen med sin interpellasjon i dag. Vi har om lag 100 000 kjemiske produkter i handelen i dag. Bruken av kjemiske produkter øker sterkt, og det er av stor betydning at disse produktene blir håndtert riktig.

Resultatene fra Arbeidstilsynets aksjoner og kampanjer, som det har blitt referert til her av interpellanten og statsråden, viser at det er ganske forstemmende tilstander i arbeidslivet. I altfor mange bedrifter håndteres kjemikalier i strid med loven, og altfor mange arbeidstakere eksponeres for kjemikalier uten at de har fått opplæring i risiko og hvordan skader kan unngås.

Vi har et ganske bra regelverk med hensyn til merking og bruk av kjemikalier, men etterlevelsen av regelverket er ikke god nok. Ansvarer hviler på den enkelte bedrift. Det første man bør gjøre, er å undersøke hvorvidt det faktisk er nødvendig å bruke farlige kjemikalier, eller om man kan bruke ufarlige erstatningsstoffer. Dersom kjemikalier må brukes, skal de håndteres skikkelig. Det skal foreligge informasjon om helsefare og hvordan disse kan unngås. Arbeidsgiver skal sette i verk nødvendige tiltak som avskog, innbygging av prosesser, osv. Når det er gjort, skal personlig verneutstyr foreligge. Dette utstyret skal være tilpasset den enkelte, og det skal være utformet slik at det blir brukt, i tillegg til at det selvsagt skal være en plikt for arbeidstakeren å bruke utstyret.

Representanten Skjelstad sier i sin interpellasjon:

«Trolig er en del arbeidsplasser preget av en arbeidskultur som i for liten grad tar hensyn til helsefarene knyttet til stoffene som håndteres.»

Dersom Skjelstad her bytter ut begrepet «arbeidskultur» med «arbeidsgiver», vil jeg være enig i antakelsen. Det er nemlig uomtvistelig slik at det er arbeidsgivers ansvar å sørge for at kjemikalier håndteres riktig i bedriften. Når vi som politikere skal tilnærme oss problemstillingen, handler det mer om rett og plikt enn om kultur.

Fra min side vil jeg framheve betydningen av verneombud som har god opplæring og tilstrekkelig myndighet. Om nødvendig må verneombudet bruke sin lovbestemte rett til å stanse arbeid når han eller hun mener det foreligger fare for liv og helse. Det er det etter min oppfatning grunn til å frykte når kjemiske produkter ikke er merket, eller når det ikke foreligger dokumentasjon i form av datablad for produktene. Det er også viktig at arbeidsgivere er seg sitt ansvar bevisst og skaffer seg selv den samme opplæring som verneombudet.

I mitt tidligere virke som regionalt verneombud for byggfagene i Hordaland arrangerte jeg en rekke verneombudskurs. Gledelig nok opplevde jeg at på hvert eneste kurs var det arbeidsgivere som deltok. Standarden på ar-

beidsmiljøet i bedriftene som disse arbeidsgiverne kom fra, var merkbart bedre etter at arbeidsgiver hadde skaffet seg den nødvendige kunnskap, og mange av disse oppsummerte kurset med at dette burde vært obligatorisk for alle arbeidsgivere.

Bedriftshelsetjenesten har også en viktig funksjon. Den skal være bedriftenes viktigste verktøy i det forebyggende arbeidet. Da må bedriftene sørge for å knytte seg til en bedriftshelsetjeneste som har den kompetanse og den kvalitet som trengs. Det er dessverre fortsatt slik at altfor mange satser på en årlig helsesjekk og minst mulig utover det, fordi det er det billigste.

Arbeidstilsynet har lenge prioritert denne problematikken, og det er bra. Det er også viktig og helt nødvendig at bransjeorganisasjonene gjør en innsats på dette området. Når vi vet at Arbeidstilsynets kjemikaliekampanjer år etter år avdekker store mangler ved bedriftenes håndtering av helsefarlige kjemikalier, bør vi også stille spørsmål ved om Arbeidstilsynet har de rette reaksjonsformer til sin rådighet, og hvorvidt de bruker de midlene de har. Er det kanskje slik at Arbeidstilsynet burde stanset arbeidet i flere tilfeller enn de gjør? Er det slik at det er nødvendig å gi Arbeidstilsynet mulighet til å ilegge bedriftene overtredelsesgebyr som svir når det avdekkes brudd på Arbeidsmiljøloven? Jeg tror det.

Robert Eriksson (FrP) [12:33:08]: Det er liten tvil om at interpellanten tar opp et stort og viktig spørsmål, som jeg tror det er tverrpolitisk enighet om i denne salen at man må ha et alvorlig blikk på. Selvfølgelig er det betenkelig at 200 000 arbeidere hver dag er i en situasjon der de er i kontakt med kjemikalier. Statsråden var selv i sitt innlegg inne på at 500 personer årlig mister livet på grunn av yrkesrelaterte skader. Interpellanten viste i sitt innlegg til at nærmere 800 personer årlig dør av kjemikalier.

Det som kanskje er den store utfordringen, og der jeg synes vi kanskje bør være litt målrettet, er å se tilbake på historien. Vi kjenner til den debatten som har foregått i media bl.a. når det gjelder tannlegeassistenter og dette med kvikksølv. På den tiden de holdt på med dette, var det nærmest en allmenn oppfatning at dette ikke var skadelig. Og så får man en god del år i ettertid en debatt om hvorvidt det var farlig allikevel. Så begynner man med en del forskning og en del utredning, og de lærde strides om hvorvidt det er farlig eller ikke. Vi må iallfall ikke stille oss slik at vi kommer i en situasjon der de menneskene dette angår, må gå rettens vei og kjempe en lang kamp i rettssystemet for å bli trodd i forhold til de skadene man har blitt påført når det gjelder kjemikalier. Derfor fordres det også en betydelig innsats når det gjelder forskning. Vi må ha kunnskap på et tidlig tidspunkt om hva det er som er farlig, om hvilke kjemikalier det er som er farlige, hvilke konsekvenser disse kjemikalierne kan få, hvilket verneutstyr man skal bruke, og hvordan man skal beskytte seg for ikke å bli rammet av disse kjemikalierne.

Det er også en annen gruppe som i stor grad har vært omtalt i media. Det gjelder virksomheten offshore, der vi vet at noen har vært utsatt for kjemikalieeksponeringer som har medført at de har fått både synlige og store ille-

luktende sår, som gjør at noen ektefeller – ifølge media – faktisk ikke ønsker å ligge sammen med sin ektefelle. Dette er en forholdsvis alvorlig situasjon. Vi kan ikke komme dit hen at en må kjempe en lang kamp for å bli trodd med hensyn til om en har vært utsatt for kjemikalieeksponering eller ikke. Derfor er jeg også veldig glad for, slik statsråden var inne på, at det gjøres en del på dette området. Hvis jeg ikke oppfattet ham feil, sa han at ting går i riktig retning, men det går ikke raskt nok. Jeg håper at vi gjennom et tverrpolitisk storting, med statsråden i spissen, kan sørge for at farten holdes oppe, at vi går fortere, at vi skaffer oss mer kunnskap på dette området, og ikke minst at vi har et mer målrettet virkemiddelapparat for å unngå at folk blir unødvendig skadet av kjemikalier. Jeg ønsker iallfall det arbeidet velkommen, og jeg gleder meg til å følge de tiltakene som statsråden refererer til. Jeg gleder meg også til å se de nødvendige effektene av dem.

Karin Andersen (SV) [12:37:19]: Omfanget av skader i arbeidslivet basert på kjemisk eksponering er stort, det bekrefter både interpellanten og statsråden. Det er et alvorlig problem, og det er et litt uoversiktlig problem, fordi virkningen av slik påvirkning ofte kommer i framtida.

Hva som er sikre mengder, og hva som er tilstrekkelig kontroll av giftige stoffer, er jo hele tida et spørsmål. Hovedpoenget må være om vi velger en føre var-strategi, eller om vi kun går for erfaringsbasert forskning som rettesnor, som jo alltid vil komme i ettertid og dessverre ofte etter at skadene har skjedd, fordi forskning selvfølgelig må basere seg på noe som har skjedd. Det kan selvfølgelig også forskes på stoffer og deres virkning på andre måter, men det er vanskelig å si noe om hvordan dette virker i praksis, jamfør det som har vært sagt her før om tannlegeassistentene og den situasjonen de har kommet i, der faren ved kvikksølv var kjent, men hvor det ikke har blitt erkjent hvor farlig den typen eksponering var, og at den tydelig har gitt skader.

Antallet kjemiske stoffer som er merket «meget farlig» i Norge, har holdt seg så å si stabilt fra 2000 til 2005, mens stoffer som er merket «giftig» er omtrent halvert på samme tida. Antallet produkter som er merket «helseskadelig» er omtrent 60 pst. høyere i 2005 enn i 2000, men volumet er ikke så stort. Så kan man jo lure på hva som er forskjellen på disse merkingene, og det gjør nok mange. Dette er meget komplisert, det krever store faktakunnskaper, og derfor er myndighetsutøvelsen svært viktig.

Jeg har lyst å sitere fra et hefte som alle stortingsrepresentanter har fått, som heter «Faktabok om arbeidsmiljø og helse 2007», der det står:

«Arbeidstilsynet har siden slutten av 1970-årene fastsatt administrative normer for forurensninger i arbeidsatmosfæren. Normene er satt ut fra tekniske, økonomiske og medisinske vurderinger. Selv om normene overholdes, er man ikke sikret at helsemessige skader og ubehag ikke kan oppstå.»

Normene er heller ikke bindende uten forskrift, det sier jo noe om usikkerheten i dette.

EUs kjemikaliereform, REACH, som statsråden var inne på, setter etter min mening spørsmålet om kjemikaliesikkerheten for forbrukere og arbeidstakere i en ganske mye vanskeligere situasjon. Det er deler av det som er bra, men det er også deler av det som er bekymringsfullt. Norge fikk ikke gjennomslag for de innspillene som miljømyndighetene gav til EU før vedtaket i det nye regimet. Kreftframkallende og hormonforstyrrende stoffer kan fremdeles godkjennes, sjøl om det finnes trygge alternativer, produsentene får ikke aktsomhetsansvar, regelverket dekker bare 30 000 av de 100 000 stoffene som finnes i EØS-markedet, for under ett tonn kreves det ikke registrering, og testingen kan bli dårligere enn i dag. Et massivt press fra industrien har virket. Her i Stortinget er alle nå enige om at dette er viktig. Men greier vi, når vi skal implementere regelverket, å få det på plass slik at det ikke blir dårligere?

Mange arbeidstakere utsettes for eksponering hver dag. Likevel stiller deler av dette regelverket svakere krav til både testing og eksponering. Dette vil stille store krav til myndigheter og næringsliv framover hvis vi skal få ned kjemikalieskadene, for folk blir skadet – det vet vi – sjøl om vi ikke alltid vet av hva eller hvor mye.

Arbeidsmiljølovens krav til forsvarlig arbeidsmiljø må veie tyngst. Hvordan REACH skal implementeres, er derfor viktig, og jeg mener at vi må holde oss til det som statsråden sjøl kalte risikostyring. Det må være riktig at norske myndigheter går foran og opprettholder et høyere ambisjonsnivå, slik innspillene fra Norge var i høringsrunden. En klar forpliktelse til å bytte et farlig stoff mot et mindre farlig stoff, altså det som kalle substitusjon, vil både sikre bedre arbeidsmiljø og sikrere produkter, men også bidra til innovasjon og nødvendig omlegging i industrien.

Til slutt vil jeg også i likhet med de foregående talere si at det er grunn til å stille spørsmål om de sanksjonene som Arbeidstilsynet har knyttet til disse sakene er sterke nok, når undersøkelse på undersøkelse dokumenterer at tilstanden bedrer seg – det er riktig – men ikke om den bedrer seg raskt nok, slik at vi kan få ned det uakseptable antallet skader og dødsfall vi har i dag.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [12:42:33]: Jeg takker for anledningen som representanten Skjelstad har gitt oss, til å drøfte hvordan vi skal få til en enda bedre håndtering av kjemikalier på norske arbeidsplasser, og en enda mer bevisst føre var-holdning i HMS-arbeidet. Selv om utformingen av det psykososiale arbeidsmiljøet er det området innenfor HMS som med høyere fokus kan få redusert yrkesrelatert sykefravær mest, er det ingen grunn til å slappe av når det gjelder det mer tradisjonelle arbeidet for å forhindre eksponering mot helseskadelige kjemikalier.

Ifølge Statens forurensningstilsyn har det de senere år skjedd vesentlige reduksjoner i utslippene av registrerte, kjente kjemikalier. Det gjelder samfunnet generelt, og da er det vel rimelig grunn til å anta at arbeidslivet er inkludert i den statistikken. Det avdekkes imidlertid stadig nye problemer. Først og fremst ser vi en generell økning i bruk

av kjemikalier, og kjemikalier brukes i stadig nye typer produkter. For de aller fleste bransjers vedkommende er antallet produkter der kjemikalier som er gruppert som giftige eller helseskadelige, inngår, høyere nå enn for ti år siden. Det betyr at det er ingen grunn verken for statsråden, Arbeidstilsynet eller Petroleumsstilsynet til å slappe av. Selv om man lenge har hatt på plass rutiner for håndtering av kjemikalier, og selv om tilsynene har holdt på med dette i lang tid, er det stadig nye utfordringer som skal møtes. Et viktig bidrag fra statsråden og Regjeringen for at arbeidslivet kan møte denne utfordringen, er å sørge for at tilsynene prioriterer kunnskapsutvikling og oppfølging tilstrekkelig høyt, og også gir tilsynene økonomiske ressurser til å gjennomføre en slik satsing.

Denne interpellasjonen går på kjemikalieutfordringene i arbeidslivet generelt. Jeg vil likevel benytte anledningen til å ta opp arbeidet med å avdekke og forebygge kjemikalieskader i offshore-næringen på nytt. Det kommer sikkert ikke overraskende på statsråden at det blir et tema også i dag.

Tidlig i juni i år publiserte Petroleumsstilsynet en rapport om kjemikalieeksponering i oljenæringen, hvor tilsynet konkluderte med at næringen manglet et helhetlig risikobilde av dette, både i fortid og nåtid. Dette manglet på tross av høy faglig kompetanse i næringen og på tross av gjennomgående føre var-strategi. Særlig var det en mangelfull dokumentasjon når det gjelder eksponering og helse- og miljørisiko. Det ble ifølge tilsynet foretatt målinger av relativt få arbeidsprosesser, og i mange tilfeller ble heller ikke målingene fulgt opp av kvalifiserte vurderinger. Tilsynet avsluttet sin rapport med en forventning om at aktørene i næringen etablerte en felles og forpliktende strategi for det videre arbeid med det kjemiske arbeidsmiljøet.

Etter dette har statsråden hatt møte både med Petroleumsstilsynet og partene i næringen for å høre hvordan dette skulle følges opp. Derfor vil jeg nå avslutningsvis utfordre statsråden: Er han etter dette møtet trygg på at hele næringen griper fatt i dette samarbeidet med Petroleumsstilsynet på en ordentlig måte? Er han trygg på at arbeidet med dokumentasjon intensiveres, at kjemikalieeksponeringen måles for flere arbeidsprosesser, og at målinger som er utført i fortid og som i dag utføres, nå følges opp av kvalifiserte vurderinger fra arbeidsmedisinsk hold? Det er fortsatt mange personer med en fortid i næringen som sliter med helseproblemer etter eksponering i fortiden, og som både ønsker og fortjener stort politisk fokus og trykk på dette arbeidet.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [12:47:16]: Nylig gikk det et tankevekkende program på tv – det hender det gjør det. Det handlet om PCB – først den eventyrlige suksessen som åpnet et hav av muligheter til å utvikle nye, gode produkter på en billigere måte, så katastrofen da man skjønnte hva det dreide seg om, både for miljøet og for de menneskene som var utsatt for produktet. Dette var historien om et produkt som ble utviklet, som vi tok i bruk, og som vi var glade for alle sammen.

Spørsmålet er da: Hvor mange potensielle historier ligger i de 8 000–10 000 stoffene i de 50 000–100 000 pro-

duktene som jeg har hørt vi i dag har i bruk i arbeidslivet, i private husholdninger, osv.? Hvor mange historier skal vi høre om at vi har omgitt oss med helseskadelige kjemikalier? Det er åpenbart at vi kommer til å høre slike historier også i framtiden. Det ligger en dramatik i dette som gjør det vel verdt å reise en interpellasjon om saken her i Stortinget, og som gjør det vel verdt å ha en reflektert diskusjon om hvordan vi kan være føre var.

Forskning er nevnt. Forskning i denne sammenheng er absolutt nødvendig, men representerer et alternativ. Det ene er forskning på skader forårsaket av de produkter vi omgir oss med. Det andre er forskning for å utvikle nye produkter som vi skal omgi oss med, og som vi ikke er sikre på hvordan vil virke i praksis. Det er nok i den sammenheng viktig at det offentlige engasjerer seg sterkt i den første biten, altså forskning på å få kunnskap om hva vi omgir oss med. Samtidig vil jeg understreke, som andre har gjort her før, at de som tar i bruk kjemikalier, må stilles direkte til ansvar når det viser seg at man ikke har vært sikker på verken hva man utsetter sine medarbeidere for, eller hva slags produkter man egentlig produserer.

Både interpellanten og statsråden var inne på det arbeidet som gjøres i EU. Det er godt at EU gjør et arbeid her, sier EU-motstanderen Dagfinn Sundsbø. Det er bra at EU engasjerer seg i dette. Men vi vet også at REACH-prosessen ikke er en entydig prosess i retning av føre var-prinsippet. Den er et kompromiss, hvor føre var-tenkingen har slåss mot kommersielle hensyn. Da er det viktig at vi har en stat her hjemme som går inn i dette arbeidet med det siktemål at hos oss skal føre var-prinsippet gjelde, og at vi ikke bare implementerer EUs kjemikaliedirektiv i norsk lovgivning og sier at nå er alt bra. Jeg går ut fra at statsråden også tar med seg at føre var-prinsippet skal gjelde her, selv om det ikke gjelder fullt ut hos andre. Vi vet at det har pågått en debatt om REACH som på ingen måte betyr at alle føre var-holdninger som har vært representert – det være seg i Europa eller her – har blitt tatt vare på i den prosessen som har vært så langt.

Vi kommer helt sikkert tilbake til dette, men det viktige er at vi både gjennom forskningsinnsats, gjennom tilsynsinnsats og gjennom alvorlig å rette pekefingeren mot alle som arbeider med disse spørsmål, har et høyt ambisjonsnivå på vegne av alle dem som så langt har unngått å bli utsatt for kjemikalier, slik at de også skal unngå det i framtiden. Vi har en historie som har lært oss ganske mye om hvilke feller vi kan gå i, og som vi må se til at vi i hvert fall ikke går i alle sammen nok en gang.

Gunvald Ludvigsen (V) [12:51:47]: Eg vil fokusere på seinskadar som følgje av kvikksølveksponering blant tannhelsesekretærar, som så vidt har vore nemnt før i denne debatten.

I over 15 år har tannhelsesekretæranane kjempa for å bli trudde på at dei var blitt kvikksølvforgifta. Det er i dag over to år sidan NRK-programmet «Brennpunkt» påviste at tannhelsesekretæranane er blitt utsette for betydeleg kvikksølveksponering fordi dei jobba med amalgam. Eit resultat av det som kom fram i tv-programmet, var at Arbeids- og inkluderingsdepartementet løyvde forskings-

midlar til eit forskingsprosjekt. Delrapport I frå dette prosjektet låg føre i februar i år, og blant konklusjonane finn vi bl.a.:

«Kvikksølv har gitt tannhelsesekretærer skader, blant annet i form av dårligere hukommelse og konsentrasjonsevne. ...

– Funnene våre taler for at enkelte tannhelsesekretærer har fått senskader fordi de har jobbet med kvikksølv.»

Sluttrapporten frå prosjektet vil bli lagd fram, så vidt eg forstår, 1. november i år, og det er liten grunn til å tru at koplinga mellom kvikksølveksponering og helseskadar blir svekt i denne sluttrapporten.

Arbeids- og inkluderingsministeren er jo godt kjend med den problemstillinga eg tek opp. Mellom anna skreiv statsråden eit innlegg i Aftenposten om temaet 7. mai i år. Elles trur eg det er rett å seie at både statsråd Bjarne Håkon Hanssen og resten av Regjeringa har vore nokså fråverande i desse problemstillingane, som diverre har ei altfor lang historie, spesielt for dei som er råka av helseplagene!

29. juni i år blei St.meld. nr. 35 om «Framtidas tannhelsestjenester» lagd fram. I meldinga er det eit avsnitt om bruken av amalgam og frigjering av kvikksølv damp. Eg siterer frå side 58 i meldinga:

«Det er tannhelsesekretærenes mulige helseskader som følge av kvikksølv damp fra oppvarmingen av denne amalgamsorten som nå diskuteres i Norge. Oppfølgingen av dette er et ansvarsområde for Arbeids- og inkluderingsdepartementet og underliggende etater som arbeidsmiljøproblem.»

Sjølv om eg har veldig stor respekt for statsråd Hansen, synest eg det er merkeleg at dei alvorlege helseskadane det her er snakk om, blir skyvde bort frå det departementet som har ansvaret for helsestellet i fedrelandet, nemleg Helse- og omsorgsdepartementet.

Ansvarsfråskrivninga i denne saka frå Helse- og omsorgsdepartementet si side kan etter mitt syn lett føre til at dei det gjeld, nemleg dei som har fått helseskadar, kan dette mellom alle stolar.

Til slutt vil eg be statsråden følgje opp saka og sørgje for at tannhelsepersonalet vi her snakkar om, blir teke på alvor, og at dei som har fått helseskadar som følge av eksponering av kvikksølv, får dei rettane dei har krav på.

Eg håpar statsråden kan kome med nokre synspunkt på den problemstillinga eg har teke opp her i dag.

Kenneth Svendsen (FrP) [12:55:30]: Interpellasjonen André N. Skjelstad tar opp, er viktig, både for å klare å stoppe nye tilfeller av forurensning fra kjemikalier og ikke minst for å rette opp gamle synder hvor det er uvitenhet om hvor skadene kommer fra. Jeg tenker her spesielt på helseskader fra kjemikalier i forbindelse med oljeproduksjonen.

Selv med et regelverk og en miljølovgivning som er blant verdens strengeste, vil en fort komme ut for krevende tilfeller. En ting er å lage et regelverk som sikrer arbeidstakerne mot kjente farer. På dette området er vi kommet langt. Ett eksempel er lakkering, hvor vi gjennom fle-

re år har hatt mange løsemiddelskadde. I dag har vi verneutstyr og avluftning som tar høyde for slike ting. Men det er ikke nok med verneutstyr. Bedrifter og arbeidstakere må være oppmerksom på de farer slike kjemikalier kan forårsake, og ta hensyn til det.

Selv om det er risiko forbundet med behandling av forskjellige typer kjemikalier, er det viktig at det er innarbeidet en bedrifts- og arbeidskultur som tar høyde for de farer en utsettes for, slik at kjemikalier behandles slik at de ikke medfører helsefare.

Selv om vi på mange områder er kommet langt når det gjelder håndtering av kjemikalier, er de vanskeligste områdene der hvor en ikke har kjennskap til hvordan kjemikaliedamp eller andre berøringspunkter med kjemikalier foregår. Oljeindustrien er et godt eksempel på dette. Vi ser i dag mange helseskader som er kommet fram fra påvirkning fra gasser og kjemikalier en ikke kjente til, og heller ikke visste faren ved.

Det er særdeles viktig at bedriftene har kontroll, og at de fører oversikt over hvilke kjemikalier ansatte har vært utsatt for, for senere behandling.

Dessverre ser vi at flere oljearbeidere har fått uforklarte sykdommer etter at de gjennom flere år har vært utsatt for forskjellige typer kjemikalier. Det som gjør situasjonen enda verre for disse personene som har vært utsatt for dette, er at de ikke får rett til yrkesskadeerstatning – ganske enkelt fordi en ikke kan dokumentere hva disse skadene kommer av. Ja, det er faktisk slik at enkelte selv må betale både medisin og behandling, og det er ikke akseptabelt. Mye av dette skyldes manglende journalføring, manglende kunnskaper om kjemikalier og manglende samarbeid mellom bedrifter og statlige institutter.

Skjelstads interpellasjon avsluttes med spørsmålet: «Hva vil statsråden gjøre for å sikre at norske arbeidsplasser bedre håndterer kjemikalier og i større grad forhindrer helseskader?» Dette er selvfølgelig et veldig viktig spørsmål, fordi det forhindrer at arbeidstakere kommer i en situasjon hvor de trenger yrkesskadeerstatning.

Men jeg synes også det er viktig å få klarlagt hva statsråden har tenkt å gjøre med alle de uavklarte tilfellene som har rammet tidligere oljearbeidere som på grunn av lite kunnskap og dårlig journalføring fra bedriftene ikke får yrkesskadeerstatning. Vi hørte eksempler på det i representanten Erikssons innlegg. Mitt spørsmål til statsråden er: Vil statsråden se nærmere på disse tilfellene og være med på å behandle disse med bakgrunn i historien og at det i mange tilfeller vil være umulig å finne bakgrunnen for skadene? De som var med på å legge grunnlaget for Norges rikdom, bør slippe å tvinges inn i rettsapparatet for å få etter mitt syn rettmessig hjelp. Det må jo være en spesiell grunn til at disse særegne sykdomstilfellene rammer en spesiell gruppe arbeidstakere.

André N. Skjelstad (V) [12:59:12]: Tilsynsaktiviteten skal økes i både Arbeidstilsynet og Petroleumstilsynet, sa statsråden, og jeg er enig i det. Som statsråden også sa i sitt innlegg, kan vi selvfølgelig ikke «tilsyne» oss i hjel. Det er klart at her har vi et ansvar som bedriftseiere, ikke minst overfor arbeidstakerne. En er selvfølgelig nødt

til å følge opp i forhold til verneutstyr og med de tilpasninger som er påkrevd.

Representanten Eriksson var innom et vesentlig moment i sitt innlegg. Det er klart at det var ting tidligere som vi ikke nødvendigvis så den store helseproblematikken med. Det kan være et så godt eksempel som eternit – som er et tilsvarende eksempel – som en har på veldig mange hus fra 1950- og 1960-tallet, og som faktisk var brukt innvendig i både industribygg og fjøs. Plutselig ble vi kjent med at dette jo inneholdt asbest, som var særdeles lite helsebringende. Det er klart at slike ting er å bringe kunnskap videre. Det tror jeg også er noen av de aspektene som vi har i dag, for i en slik debatt blir det litt refleksjon: Hva gjør vi for å komme videre i denne utviklingen, også med kunnskap, og samtidig klare å holde en bedriftskultur og en arbeidskultur som gjør at vi ivaretar og klarer å tilegne oss dette over tid?

Ellers tror jeg nok – det var representanten Sundsbø som nevnte det – at det er et prinsipp som vi er nødt til å legge til grunn uansett. Uansett hvor mye tid vi bruker på tilsyn, er vi nødt til å ha et føre var-prinsipp som må ligge til grunn uansett hva vi driver med. Det som kan være såkalt helsebringende eller ok i dag, trenger nødvendigvis ikke være det i framtiden. Da kan vi ha ny kunnskap, om at dette ikke er noe særlig.

Ellers bringer selvfølgelig ikke en slik debatt fram de store skillelinjene. Det er det heller ikke ment at den skal gjøre. Jeg synes at dette har vært en grei refleksjonsrunde, der vi på mange måter har tatt opp, etter mitt syn, et viktig tema, som viser tydelig at dette er noe som vi må ha i fokus framover.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [13:02:04]: Det har vært interessant å høre på debatten. Men vi har hatt i hvert fall to debatter samtidig. Den ene er den debatten interpellanten har trukket opp, altså: Hva skal vi gjøre for å unngå at folk blir kjemikalieskadet i norsk arbeidsliv i framtiden? Kan vi gjøre mer enn det vi har gjort? Den andre debatten er: Hva med dem som kan være eller er utsatt for kjemikalieeksponering som har skadet dem? I mitt svar tok jeg utgangspunkt i det interpellanten spurte om, og ikke det som i tillegg har kommet som en del av debatten. Men jeg skal likevel kommentere litt knyttet til det andre temaet, for å svare på noen spørsmål.

Først til Åse Gunhild Woie Duesund. Jeg sa i mitt innlegg at jeg i juni år hadde et møte med partene i petroleumsvirksomheten. Under dette møtet påtok Oljeindustriens Landsforening seg ansvaret for å lede arbeidet med næringens oppfølging av saken. Petroleumsnæringen har nå lagt fram en tiltaksplan for oppfølging av kjemisk helsefare i oljeindustrien. Jeg vil si at planen viser at næringen har innsikt i problemstillingene og omfanget av dem, og den legges foreløpig til grunn for oppfølgingen av denne saken. Samtidig er tiltaksplanen noe mangelfull med hensyn til konkretisering av aktiviteter, ressursbehov, forpliktelser og tidsplaner. Jeg vil derfor be oljeindustrien om en mer konkret oppfølgingsplan innen midten av januar, og myndighetene vil følge saken tett gjennom strategiske tilsynsaktiviteter.

Så bare noen få ord knyttet til tannlegeassistentene, hvor det sies at vi har vært nokså fraværende. Jeg er selvfølgelig ikke enig i det. Jeg mener at det vi har gjort, er at vi har fått bevilget penger for å få dokumentert helseskadene. Så det som jo kommer fram nå av mer konkret dokumentasjon av mulige helseskader, er som en følge av at jeg og Regjeringen har bevilget penger for å få dokumentasjon på plass. Det er viktig, fordi norsk yrkesskaderett er slik at man ikke bare kan hevde seg yrkesskadet. Det må dokumenteres at det er en sammenheng mellom det som har skjedd i yrkeslivet, og mulige helseskader som man har. Det er ikke slik som representanten Svendsen sier, at det er særegne sykdommer. Det er vanlige sykdommer, f.eks. kreft. Så må vi da lete etter om det kan være en overrepresentasjon av kreft i en yrkesgruppe, og om det kan relateres til arbeidsmiljøet, for så å danne grunnlaget for en yrkesskade. Derfor er dokumentasjon veldig viktig. Derfor er det jo at vi nå, når vi får den andre rapporten om tannhelseteknikerne, kan gå videre i et samarbeid med dem. Vi har allerede berammet et møte med dem i november.

Presidenten: Da er interpellasjonsdebatten i sak nr. 1 over.

S a k n r . 2

Interpellasjon fra representanten Dagfinn Sundsbø til arbeids- og inkluderingsministeren:

«Regjeringen ønsker et arbeidsliv med plass til alle. Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha samme mulighet som andre til å delta i yrkeslivet og forsørge seg selv. Likevel viser arbeidskraftundersøkelser at sysselsettingen blant personer med nedsatt funksjonsevne ikke øker i et arbeidsmarked som er i generell vekst og etter spør ny arbeidskraft. Funksjonshemmedes organisasjoner hevder at det offentlige hjelpeapparatet ikke fungerer tilfredsstillende. De som skal hjelpe blinde og svaksynte ut i jobb, motiverer ofte til uføretrygd isteden, viser bl.a. en undersøkelse gjort for Norges Blindeforbund. NAVs ledelse understreker at dette er i strid med målsettingene for deres arbeid og IA-avtalen.

Hvordan vil statsråden bidra til at forutsetningene i IA-avtalen og målsettingene i NAV om yrkesrettet bistand blir sterkere vektlagt i tiltakene rettet mot funksjonshemmede?»

Dagfinn Sundsbø (Sp) [13:07:10]: La meg starte med et sitat hentet fra rapporten «Fra skole og studier til jobb eller uføretrygd?» Der forteller en av informantene følgende historie:

«Jeg søkte stilling som funksjonskonsulent, som er knyttet til Aetats arbeidslivssentre og skal bistå funksjonshemmede med arbeidssøking. Men jeg fikk ikke jobben med den begrunnelse at det foreløpig ikke var tilgang for synshemmede til Aetats datasystem.»

Det er Rehab-Nors forskningsrapport som er utført på oppdrag fra Norges Blindeforbund, jeg siterte fra. Nå er Aetat blitt NAV, og datasystemet er forhåpentligvis skiftet

ut. Historien er likevel så altfor lik andre historier vi hører. Personer med nedsatt funksjonsevne møtes ikke som oss andre av et arbeidsliv som etterspør deres kompetanse. Tvert om møtes de altfor ofte av hindringer som kunne og skulle vært ryddet av veien. Bare 46 pst. av funksjonshemmede er i arbeid, mot 75 pst. for befolkningen samlet.

La meg ta med ett sitat til fra rapporten, for å illustrere hvordan vi ødler med kompetanse i vårt samfunn. Vedkommende informant sier:

«Saksbehandleren på arbeidskontoret mens jeg studerte var veldig ok, men den neste manglet kompetanse og ville ha meg over på uføretrygd fortest mulig. Det virket som det var om å gjøre å bli fortest mulig ferdig med en sak så han fikk høy skår på antall ferdigbehandlede saker.»

Soria Moria-erklæringen har et ambisiøst mål om et arbeidsliv med plass til alle. Personer med nedsatt funksjonsevne skal ha de samme muligheter som andre til å delta i yrkeslivet og til å forsørge seg selv. Jeg vet at Arbeids- og inkluderingsdepartementet arbeider intenst med tiltak for å muliggjøre dette: Det er varslet framlegging av en antidiskrimineringslov. Gjennom NAV-reformen skal hjelpeapparatet samordnes og styrkes. Vi har allerede innført en ordning i fem prøvefylker med trygd som varig lønnstilskudd. Det går videre. Trepartsavtalen mellom arbeidslivets organisasjoner og staten – IA-avtalen – har inkludering av personer med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet som et av sine hovedmål. Det arbeides, men resultatene er langt fra imponerende. Altfor mange funksjonshemmede opplever i sitt møte med NAV-kontorene å bli motivert til uføretrygding heller enn kvalifisering for arbeidslivet, og IA-avtalens mål om integrering av funksjonshemmede har kommet fullstendig i skyggen av målene om å redusere sykefravær.

I et samfunn med stor mangel på arbeidskraft er det vanskelig å forstå at vi i så liten grad benytter mulighetene til å ta i bruk ressursene fra de mange godt utdannede og godt motiverte funksjonshemmede som ønsker å forsørge seg selv gjennom egen arbeidsinnsats – ja, som har det som sitt hovedmål ved ikke minst å gå inn i kvalifisering og langtidsutdanning.

I et notat til Arbeids- og inkluderingsdepartementet fra 2006 har Statens råd for funksjonshemmede spilt inn en rekke forslag for å nå IA-avtalens intensjoner. Tilgjengelige virkemidler og målbare delmål vil være helt nødvendige for å få resultater, sier de som begrunnelse for sin serie av forslag rettet mot det offentlige hjelpeapparatet, mot det offentlige arbeidsgiver, mot næringslivet og mot arbeidstakerorganisasjonene. Jeg registrerer med tilfredshet at Fornyings- og administrasjonsdepartementet nå har etablert et traineeprogram for rekruttering av funksjonshemmede til statlige virksomheter. Regjeringen mener at integrering av mennesker med nedsatt funksjonsevne går for sent, og setter nå krav til egen innsats. Fem prosent av alle statlige nyansatte i de neste to årene skal være fra målgruppen, heter det. Dette utgjør så langt jeg forstår, 600–700 personer årlig. Det er bra! Det offentlige har generelt sett ikke vært noe utmerket forbilde for et mer inkluderende arbeidsliv. Derfor er det bra at det nå gjøres

noe på dette området. Og det er slik at skal vi forvente at våre reaksjoner mot et næringsliv for øvrig som ikke gjør noe, skal virke, må vi selv være forbilder.

Kunnskapsbedriftenes arbeidsgiverorganisasjon, Abelia, har i samarbeid med Telenor gjennom noen år hatt et traineeprogram som arbeids- og sosialkomiteen har hatt anledning til å besøke. Det gjorde inntrykk å møte godt utdannede mennesker som etter årelangt strev med å få brukt sin kompetanse i arbeidslivet uten å lykkes, fikk arbeid etter å ha gjennomført dette traineeprogrammet. Vinn-vinn-prinsippet ligger til grunn for vårt arbeid, sier Abelia. Virksomhetene vinner fordi de kan rekruttere lojale, kompetente medarbeidere. De funksjonshemmede vinner fordi arbeidslivet er en viktig arena for faglig utvikling, sosial tilhørighet og økonomisk vekst. Samfunnet vinner når personer går fra trygd til arbeid, fra mottaker til bidragsyter, fra bruker til borger.

Gode eksempler til tross vet vi at personer med nedsatt funksjonsevne diskrimineres i arbeidslivet. Arbeidslivet peker på at universell utforming og tilrettelegging for funksjonshemmede arbeidssøkere vil bli dyrt. Ja, tilrettelegging vil medføre kostnader, men det er ikke et holdbart argument for et svakt diskrimineringsvern. Tilrettelegging handler vel så mye om bevisste valg som om store økonomiske investeringer. Det handler om verdivalg hvor respekt og samfunnsnytte går hånd i hånd. Ansettelsespraksis både i stat, i kommune og i privat næringsliv viser at arbeidslivet må ta seg selv i nakken og sette intensjonene i avtalen om et inkluderende arbeidsliv ut i livet. «Talenter med behov for innpass,» sier Abelia. De anbefaler at arbeidslivet i sine stillingsannonser oppfordrer funksjonshemmede til å søke, og at kvalifiserte funksjonshemmede kalles inn til intervju. Ja, det bør være det minste. Så peker de på et annet virkemiddel – som vi også har drøftet her i Stortinget – et Green Card for funksjonshemmede arbeidssøkere fra NAV hvor alle virkemidler, økonomiske og tekniske, er avklart når de møter til jobbintervju, og automatisk utløses ved bekreftelse om ansettelse. Da vi behandlet dette – for øvrig et Dokument nr. 8-forslag fra Høyre – viste statsråden til at det allerede foreligger hjemler for å gi slike garantier. Problemet er at dette ikke er godt nok kjent, heller ikke hos dem som skulle praktisere ordningen.

Som folkevalgte har vi et ansvar for å bidra til at den enkelte i NAV ser mulighetene hos arbeidssøkerne og ikke for raskt anbefaler uføretrygd eller andre ordninger. Når virksomheter som sier de er åpne for å ansatte personer med nedsatt funksjonsevne, sier problemet er at de ikke en gang får søkere, da er det noe galt i kommunikasjonen mellom det offentlige hjelpeapparatet og hva som etterspørres i arbeidsmarkedet. Jeg deler oppfatningen til mange funksjonshemmede som sier at regelen burde være at ingen ung funksjonshemmet bør uføretrygdes før en har vært gjennom tilrettelagte utdannings- og kvalifiseringsprogram for arbeid. Mulighetene må prøves. Det kan ta tid, det kan kreve motivasjon og støtte, men hver funksjonshemmet som kommer i arbeid, er bevis godt nok for at tid og innsats gir lønn for strevet. Arbeidslivet og de funksjonshemmede må oppleve en forutsigbarhet og en

ubyråkratisk oppfølging fra det offentlige hjelpeapparatet som gir trygghet for at det nytter å satse på arbeidslinjen også om funksjonsevnen er nedsatt. Jeg registrerer at mange, for mange, ikke føler at det er et slikt apparat de møter i dag, selv om intensjonene i apparatet selv kan være de beste. I praksis opplever ikke de funksjonshemmede at det virker. Derfor har jeg tillatt meg å utfordre arbeids- og inkluderingsministeren på hvordan han vil bidra til at forutsetningene i IA-avtalen og målsettingene i NAV om yrkesrettet bistand blir sterkere vektlagt i arbeidet rettet mot funksjonshemmede.

S i g v a l d O p p e b ø e n H a n s e n hadde her teke over presidentplassen.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [13:16:20]: Nok en gang en viktig interpellasjon og et tema som jeg tror det i seg selv er et poeng å holde høyt på den politiske dagsordenen, både for å ansvarliggjøre oss selv og for å vise de funksjonshemmede og samfunnet rundt oss at dette er viktig. Det er ingen tvil om at vi ikke lykkes godt nok, og derfor har vi en jobb å gjøre.

Samtidig er det, når vi ser at vi ikke lykkes godt nok, og at vi har en jobb å gjøre, også viktig å prøve å få med seg om det skjer endringer, om det er noen positive utviklingstrekk å spore. Jeg har i denne debatten lyst til å legge igjen noen, i alle fall, som kan inspirere oss til å stå på enda hardere.

Det er viktig å få med seg at i aldersgruppen 16–24 år er yrkesdeltakingen blant funksjonshemmede nå omtrent den samme som i aldersgruppen generelt. Det virker som at vi greier å komme lenger for de aller yngste. Vi ser at i aldersgruppen 25–39 år, altså neste aldersgruppe, har yrkesdeltakingen faktisk økt litt mer blant funksjonshemmede enn i befolkningen totalt. Men samlet sett er det ingen tvil om at yrkesdeltakingen er langt lavere blant funksjonshemmede enn i befolkningen, og den har de siste fem årene samlet sett ligget stabilt på rundt 45 pst., mens yrkesdeltakingen generelt er på over 70 pst. Det er ingen tvil om at det er grunnlag for å ta dette opp, men det er også viktig å splitte det litt opp og se om det er noen positive erfaringer vi kan hente og bygge videre på.

Så er det i hvert fall viktig at vi i denne salen er veldig klare på at vi felles har et svært prosjekt, som vi så vidt er i gang med å gjennomføre, nemlig NAV-reformen. Det jeg opplever som noe av det mest utfordrende i disse tider, er at det ute virker som om NAV-reformen er vedtatt og gjennomført, og man er i ferd med å konkludere med at NAV ikke har fungert. Jeg tror det er svært uheldig om det inntrykket får feste seg. Faktum er jo at vi så vidt er i gang med gjennomføring av NAV. I dag er det ca. 95 NAV-kontor. Det betyr at over 330 kommuner fortsatt mangler NAV-kontor, og mange av de kontorene som er etablert, er så vidt etablert og har selvfølgelig sine innkjøringsproblemer. Ved utgangen av dette året vil vi ha 110 NAV-kontor. Ved utgangen av neste år vil vi ha 250 NAV-kontor. Men ved utgangen av 2008 vil vi fortsatt mangle nesten 200 NAV-kontor, som vi må jobbe veldig tungt med å få etablert.

I tillegg er det viktig å huske at NAV er en organisasjonsreform, ja, men det er også en innholdsreform, og vi er så vidt i gang med å fase inn det nye innholdet i NAV. Det er ingen tvil om at en av hovedbegrunnelsene for NAV er den type erfaringer som har kommet fram bl.a. i Blindeforbundets rapport, at velferdsapparatet ikke har fungert godt nok – derfor NAV. Vi har allerede tatt erkjennelsen inn over oss, og vi er nå, som sagt, midt oppi en enorm samfunnsreform, både organisatorisk og innholdsmessig.

Hva mener jeg med innholdsmessige endringer? Jo, vi følger nå opp St.meld. nr. 9 for 2006–2007 om arbeid, velferd og inkludering. Vi følger den helt konkret opp. Stortinget er klar over – ikke minst den komiteen som de fleste i salen nå er fra – at det allerede ligger til behandling et lovforslag om et nytt kvalifiseringsprogram. Det kan være et viktig virkemiddel. Vi vet at vi skal endre oppfølgingen av bistand fra etaten til å bygge på en vurdering av den enkeltes arbeidsevne – som vi er ute etter her – arbeidssituasjon og behov. Og det skal lages med aktiv medvirkning av den enkelte bruker. Derfor har vi allerede ute på høring et utkast til endringer i forskriften om arbeidsmarkedstiltak, der det foreslås nye avklarings- og oppfølgingstiltak som utvider og supplerer dagens ordning, med fokus på arbeidsevne.

Forsøket med tidsubestemt lønnstilskudd i fem fylker har vart i snart ett år. Det er allerede klare positive erfaringer med at funksjonshemmede kommer i jobb gjennom den ordningen. Jeg var senest i forrige uke og besøkte en rullestolbruker fra Akershus som hadde fått jobb i et arkitektfirma her i Oslo, der denne lønnstilskuddsordningen var virkemidlet som utløste arbeidsplassen. Og i statsbudsjettforslaget for neste år ligger det helt konkret forslag om å gjøre den ordningen landsomfattende fra og med 2008. Forslaget til ny ordning når det gjelder den tidsbegrensede inntektssikringen – som fortsatt heter det; vi sliter litt med hva det skal hete – som altså skal erstatte rehabiliteringspenger, attføringspenger og tidsbegrenset uførestønad, sendes nå snart på høring. Alt er i tråd med stortingsmeldingen om arbeid, velferd og inkludering, akkurat slik som Regjeringen har foreslått, og som Stortinget har sluttet seg til. Hovedgrepet er altså NAV-reformen. Vi er i gang, men vi er på ingen måte i mål.

Så er det viktig å ha en sterk fokusering på akkurat den tidsrammen som handler om overgangen fra utdanning til arbeid. Vi ser at funksjonshemmede tar utdanning, går på skole, og gjør det bra der, men vi greier ikke å omsette utdanning i arbeid. Hvis vi skal identifisere flaskehalsen som vi må ha særlig oppmerksomhet rundt, er det tidspunktet for endt utdanning og overgang til arbeid. I framtiden må det selvfølgelig ikke være slik at NAV-ansatte kan måles på at de løser den utfordringen ved at vedkommende blir avklart uføretrygdet. Målingen må gå på om vi greier å få avklart folk inn i jobb. Vi er klar over at her er det veldig viktig med oppmerksomhet knyttet til samarbeidet mellom fylkeskommunen, ikke minst for dem som går på videregående skole, og arbeids- og velferdsetaten. Derfor har vi også inngått en samarbeidsavtale med KS med en sterk fokusering på det.

Interpellanten nevnte selv traineeprogrammet som fornyingsministeren har tatt tak i, at 5 pst. av nyansatte i den sentrale statsforvaltningen skal være funksjonshemmet, nettopp med det utgangspunktet interpellanten har, nemlig at vi må gå foran med et godt eksempel. Vi skal være klar over at det allerede i tilknytning til tjenestemannsloven er tillatt med radikal kvotering av funksjonshemmede, og vi må evaluere om vi får effekt ut av det.

I tilknytning til IA-avtalen iverksetter vi nå nye virkemidler, både IA-plasser for personer med nedsatt funksjonsevne og en ny tilretteleggingsgaranti sammen med tilskuddet til helse- og rehabiliteringstjenester. Vi avklarer i budsjettet at forsøksordninger med arbeids- og utdanningsreiser – der vi har noen forsøk gående opp mot fylkeskommuner og noen opp mot NAV – er det nå NAV som er ansvarlig for, nettopp for å ha fokus på arbeid.

Som interpellanten var inne på, vil jeg også si at forslaget til ny diskriminerings- og tilgjengelighetslov, som jeg kommer til å legge fram for Stortinget våren 2008, vil være viktig nettopp for å gjøre samfunnet tilgjengelig. For man kan si at funksjonshemmede må delta i arbeidslivet, men hvis samfunnet ikke er tilgjengelig slik at man kan komme seg fra hjem og til jobb via transport, via tilgang til bygninger, i det hele tatt det å kunne komme seg fram, vil vi ikke nå målene våre. Derfor vil det komme viktige tiltak i diskriminerings- og tilgjengelighetsloven, og den vil bli fulgt opp med en ny handlingsplan for økt tilgjengelighet høsten 2008. Vi sender nå også ut på høring forslag om å innføre aktivitets- og rapporteringsplikt for næringslivet, inkludert offentlig sektor, for å få fart i arbeidet.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [13:26:47]: Takk for svaret, og ikke minst takk for dokumentasjon av et omfattende arbeid som nå skjer for å lette adgangen til arbeidsmarkedet også for funksjonshemmede.

Det er jo slik at det å være en person med nedsatt funksjonsevne ikke automatisk betyr at man har nedsatt arbeidsevne. Men så er det dessverre også sånn at det er så altfor mange som tror at det er slik at hvis du har en nedsatt funksjonsevne, har du også en sterkt svekket arbeidsevne. Derfor er interpellasjonen mer et ønske om å fokusere på hva vi kan gjøre for å bidra til at hele det offentlige hjelpeapparatet – også gjennom det arbeidet som skjer gjennom IA-avtalen – går inn og har en aktiv diskusjon om hva slags holdninger som må ligge til grunn for at settet av virkemidler og tiltak som nå kommer steg for steg, skal ha den ønskede effekt. Så er det nok også sånn at en del av tiltakene på en måte må gis en praktisk utforming, gis en måte å fungere på som gjør at det både fra brukernes og fra arbeidsgivernes synsvinkel oppleves som trygt å gå inn i et arbeidsforhold med disse tiltakene på plass.

Jeg nevnte Abelia og det traineeprogrammet som de har sammen med Telenor, og jeg nevnte at arbeids- og sosialkomiteen var på besøk. Jeg ble stående og snakke med en av deltakerne i traineeprogrammet, og skjønnte i grunnen ikke hva som var funksjonshemmingen – det var mitt lille problem. Jeg kunne ikke forstå at vedkommende hadde en funksjonshemming. Vi snakket sammen, og det var

et meget oppegående individ med en universitetsutdanning, men jeg kunne ikke skjønne hva som var problemet. Jo, sa hun: Jeg har en hørselshemming, men det er slik i dag at med de hjelpemidler vi kan få, er ikke det noe stort problem for meg, slik jeg opplever det. Men det var det for arbeidsgiver. Det å vite at vedkommende hadde en hørselshemming, var nok til å gjøre vedkommende yrkeshemmet, selv om hun selv ikke opplevde seg som det, og selv om vi som snakket med henne, ikke kunne forstå at hun var det. Det har altså noe med kunnskapsnivået å gjøre, og det har noe å gjøre med det holdningsarbeidet som må gå hånd i hånd med tiltakene vi nå setter i gang, for det legges så mye ressurser inn i det at nå må vi også se til at vi får resultater. Det er i denne sammenhengen jeg tror det interne arbeidet som skjer i hjelpeapparatet i NAV, er veldig viktig når de nå skal iverksette tiltakene.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [13:30:01]: Jeg er enig i at det perspektivet som interpellanten har, er veldig viktig. Samtidig er jeg også optimist, i den forstand at jeg opplever en gryende erkjennelse hos en stadig større andel av norsk arbeidsliv, der mange nå lever med en situasjon der mangel på arbeidskraft preger hverdagen. Det fører til at stadig flere nå er på søken etter å kunne rekruttere folk fra grupper som har et potensial i den forstand at de er underrepresentert i arbeidslivet. Når vi ser på ledighetstallene nå, ser vi at seniorer kommer raskt i jobb, langtidsledige og ungdom kommer raskt i jobb, og innvandrere kommer raskere i jobb. Jeg opplever også at negative holdninger til å ansette funksjonshemmede er i ferd med å snu.

Jeg er optimist for framtiden. Samtidig er ikke det noe grunnlag for oss fra myndighetssiden til dermed å ta et hvileskjær og si at nå skjer det ting av seg selv – for jeg tror at nettopp i en situasjon der arbeidsmarkedet er godt, og nettopp i en situasjon der arbeidsgiversiden nå er i ferd med å endre noen holdninger, vil det være grobunn for gode resultater hvis vi greier å følge det opp med aktive tiltak. Derfor er denne interpellasjonen viktig, og derfor er det arbeidet som skjer på dette området, viktig.

Kari Kjønaas Kjos (FrP) [13:32:20]: I «Et samfunnsregnskap for likestilling og diskriminering», utgitt av Likestillings- og diskrimineringsombudet, kan vi lese at 15 pst. av befolkningen i aldersgruppen 16 til 66 år mente i 2006 at de hadde et helseproblem som medførte begrensinger i det daglige liv. Svært mange av disse kan og vil gjerne jobbe.

I mine to år på Stortinget er det ikke noe tema som er mer diskutert enn akkurat tilgjengelighet og like muligheter for alle. Flere ganger i uken får jeg henvendelser fra personer med funksjonsnedsettelse, fra deres pårørende eller fra organisasjoner. Flere ganger i uken kan vi lese i aviser eller høre i nyhetene kritikk om tilgjengelighet og uryddig organisering og forvaltningspraksis i hjelpemiddelforvaltningen. Flere kan også fortelle om et trygdekontor som tilbyr uføretrygd til personer som kan og vil arbeide, bare de blir gitt litt hjelp på veien.

Uklarheter og gråsoner skaper usikkerhet og frustrasjon. Manglende samkjøring gjør at ventetiden blir uakseptabelt lang. Den beste løsningen for brukeren blir altfor ofte ikke valgt. Og den økonomiske siden ser ut til å være helt glemt, regelverket følges slavisk, selv om en annen løsning både er bedre og rimeligere for den som skal ha hjelpen.

For en tid tilbake leste jeg i nettavisen til Asker og Bærrums Budstikke om en mann i rullestol som etter å ha søkt en mengde jobber endelig hadde funnet drømmejobben. Tre måneder senere hadde han ennå ikke fått begynt, grunnet ventetid på en avklaring av om han fikk dekket utgifter til å komme seg til og fra arbeidsplassen, og arbeidsgiveren begynte å bli utålmodig.

Da vi behandlet velferdsmeldingen og da vi behandlet Høyres forslag om Green Card, la komiteen stor vekt på at hjelpemidler i forbindelse med arbeid måtte ha høy prioritet, og at brukeren måtte være trygg på at dette kom fort på plass når behovet oppstod, noe statsråden lovet å følge opp.

Regjeringen sier i budsjettforslaget for 2008 at de vil legge til rette for at alle stønader til personer med nedsatt funksjonsevne i dagliglivet, i arbeidslivet og i tilknytning til utdanning formidles på en rask og effektiv måte. Hvor lenge har politikerne sagt dette? Mitt spørsmål til statsråden må bli: Har vi kommet noe lenger når det gjelder å nå dette? Statsråden har delvis svart på det innledningsvis i dag. Men antall personer med funksjonsnedsettelse i arbeid er fortsatt ikke økende.

Mange føler seg funksjonshemmet fordi samfunnet er for lite tilrettelagt. Det er et tankekors at det i plan- og bygningsloven har ligget et lovverk om tilgjengelighet i 30 år. Det skulle en ikke tro, når vi stadig blir konfrontert med nyanskaffelser innen offentlig transport og bygging av nye bygg som i svært liten grad eller overhodet ikke er universelt utformet. Personer som er avhengige av rullestol, unnlater å sende jobbsøknader til arbeid de er kvalifisert for, rett og slett fordi de vet at bygningen bedriften ligger i, ikke er tilgjengelig for rullestol.

I min kommune bygger vi i dag et kulturhus til en halv milliard kroner. Det var trist å konstatere at da Kristelig Folkeparti fremmet forslag om at kulturhuset skulle være tilgjengelig for alle, stemte et flertall i kommunestyret imot dette, inkludert statsrådets parti.

Jeg begynner rett og slett å miste troen på at vi skal få dette til. Det finnes allerede i dag en rekke lover, forskrifter, regler, rettigheter og muligheter. Da må i alle fall all denne informasjonen om dette komme ut. I tillegg må de som arbeider innenfor dette feltet, kjenne til alle eksisterende støtteordninger og rettigheter. Per i dag er det mangler og hull i kunnskapen hos dem som har ansvaret for dette feltet. Det viser både ringerunder vi har foretatt, og historier fortalt av flere som har opplevd dette på kroppen.

Statsråden har en meget viktig og nødvendig jobb å gjøre, skal IA-avtalen oppfylles i henhold til ønsker, intensjoner, mål og lovnader.

Martin Engeset (H) [13:37:29]: La meg først få takke representanten Dagfinn Sundsbø for å ha reist et veldig

viktig og spennende tema og satt det på dagsordenen. Jeg synes også han holdt et meget godt innlegg der han begrunnet hvorfor han hadde reist saken. Jeg tror jeg var enig i omtrent alt han sa.

Det er viktig å ha dette spørsmålet høyt på den politiske dagsordenen, for jeg tror det er et viktig bidrag til at vi får resultater på sikt. Jeg tror alle kan enes om at vi ønsker et arbeidsliv hvor det er plass til alle. Jeg tror også alle ser behovet for at såkalt funksjonshemmede blir integrert i arbeidslivet, ikke minst når vi kjenner til det sterke behovet for økt arbeidskraft. Jeg må nok også innrømme at innsatsen for å få til dette har et betydelig forbedringspotensial, for å uttrykke det meget forsiktig.

I Norge har vi en lei tendens til å plassere folk i båser eller grupper. Det temaet som reises i denne debatten, er egentlig en diskusjon om enkeltmenneskers muligheter, ikke om funksjonshemmede mennesker, ikke om mennesker med nedsatt funksjonsevne, men kort og godt om enkeltmennesker med forskjellige ønsker, behov, evner og anlegg, på akkurat samme måte som alle vi andre som ikke har ulike funksjonshemninger.

I en arbeidssituasjon kan disse menneskene være like funksjonsfriske og ha nøyaktig den samme arbeidsevnen som andre. Jeg er i hvert fall veldig glad for at Dagfinn Sundsbø i sitt andre innlegg presiserte det så tydelig. Jeg tror at der ligger mye av forklaringen på at disse har problemer på arbeidsmarkedet. Det er en utbredt myte at er man funksjonshemmet, så har man også en redusert arbeidsevne. Det er ikke noen logisk sammenheng her. For en del er det selvfølgelig slik, men mange har altså arbeidsevnen fullt ut i behold. Det tror jeg det er veldig viktig å være tydelig på. Nettopp derfor tror jeg denne arbeidsevnevurderingen som nå skal ligge til grunn, er veldig viktig. Det er en ny måte å tenke på for dem som skal være hjelpere for å få integrert disse i arbeidslivet.

De tiltakene som skal settes inn, bør være positive tiltak som kan hjelpe disse til en ny sjanse. Tiltak kan være å tilpasse en arbeidsplass etter den enkeltes behov på en slik måte at et menneske med nedsatt funksjonsevne i en arbeidssituasjon kan være like funksjonsfrisk som noen annen. For å ta et eksempel: En advokat blir ikke dårligere til å prosedere saker om hun sitter i en rullestol, men hun vil som regel ha behov for at dørene hun skal igjennom, er brede nok, og at det ikke er dørstokk.

Høyre vil ha et samfunn med like muligheter for alle og et arbeidsliv hvor alle får delta, og hvor de som faller utenfor, skal få en ny sjanse. Problemet for mange av dem som får merkelappen nedsatt funksjonsevne, er dessverre at svært mange av dem ikke slipper til i arbeidslivet. Det er skremmende å lese og høre om mennesker som på grunn av sin funksjonsevne anbefales å bli uføretrygdet, gjerne også i ung alder. Alle har vi hørt mange av disse eksemplene. Det er rimelig godt dokumentert. Jeg kan ikke tenke meg noen større fallitterklæring for et velferdssamfunn som det norske enn at tilbudet til et ungt menneske som vil og kan bidra, skal være at man sier at det tilbudet og den hjelpen vi har til deg, er at du kan bli uføretrygdet. Det er en skam, det er usosialt, og det er umoralsk. Derfor

har også jeg tro på at NAV-reformen kan være et viktig bidrag til å få bedre resultater på dette området.

Men jeg må også si, i forlengelsen av det Kari Kjønnaas Kjos var inne på, at når vi for et år siden da vi fremmet dette forslaget om Green Card, fikk høre at det allerede eksisterte en garantiordning som skulle ivareta det samme, begynner jeg å bli ganske utålmodig etter resultater her. Det virker som om dette fortsatt er en relativt godt bevart hemmelighet ute i systemet. Da vil jeg bare til slutt be statsråden senere i debatten fortelle oss litt om hva han og hans embetsverk har gjort for å gjøre denne ordningen bedre kjent.

Karin Andersen (SV) [13:42:54]: Jeg vil også få takke interpellanten for det viktige temaet han tar opp. Jeg vil også si meg enig med statsråden når han sier at nettopp nå har vi en situasjon på arbeidsmarkedet der det er viktig å bruke den muligheten som er der nå, både med nye tiltak, som statsråden har gjort rede for, og ikke minst også med de endrede holdninger som må til. Jeg skal først si litt om en del av tiltakene.

Arbeids- og sosialkomiteen har nettopp vært på en komiteise i USA for å studere lovverket der, som er sterkt på antidiskriminering og tilgjengelighet. Det har virket slik i opptil 15 år. Det er synlige resultater i samfunnet, med fysisk tilgjengelighet mange flere steder enn i Norge. Problemet der er at de, akkurat som her, sliter med negative holdninger i arbeidsmarkedet til mennesker med funksjonsnedsettelse, i tillegg til at de mangler mange av de sosiale ytelsene og støttesystemene som er her.

I Norge har vi vesentlig bedre grad av sosiale ytelser og støttesystemer, men mangler mye mer tilgjengelighet. En kombinasjon av disse to bitene er antakeligvis det som må til for at vi skal lykkes. Dette handler om likestilling og antidiskriminering, og ikke i hovedsak om sosialpolitikk. Derfor er bl.a. det traineeprogrammet som Regjeringen nå har satt i gang, svært viktig. Det er en oppfordring til alle, også offentlige arbeidsgivere, om å gjøre tilsvarende fordi det er svært mye god kompetanse som ikke minst offentlige arbeidsgivere trenger for å kunne yte service til hele sin befolkning. Det er kompetanse og erfaring offentlig sektor trenger, i større grad enn mange andre arbeidsgivere. Derfor håper jeg dette er starten på en langt mer offensiv politikk, der arbeidsgiverpolitikken har mangfold som overskrift, der man går aktivt ut og rekrutterer, ber folk om å søke, og aktivt legger til rette for det i egen virksomhet. Det vil være en vinn-vinn-situasjon – som Telenors strategi har vist lykkes – og jeg er helt overbevist om at offentlig sektor vil få minst like god nytte av det. Derfor er det også viktig med regler for offentlige anskaffelser, slik at man ikke i offentlig sektor fortsetter å kjøpe ting som gjør at det blir umulig å ansette funksjonshemmede, fordi det praktisk ikke ligger til rette for det.

Så vil jeg si litt om det som heter holdninger, som kanskje også var noe av det som utløste representanten Sundsbøs interpellasjon. Vi har i det siste hørt alle disse historiene om hvordan enkeltpersoner blir møtt på NAV. Jeg har jobbet med dette temaet i Stortinget i ti år, og det

er jo ikke slik at dette er en holdning som har oppstått nå. Denne holdningen har for så vidt vært til stede, om ikke dominerende, både i gamle Aetat og i det gamle trygdekontoret. Spørsmålet er: Hva gjør vi for å endre det? Selvfølgelig trenger NAV nye virkemidler for å kunne være mer aktive når det gjelder å formidle arbeid til folk med funksjonsnedsettelse, og det jobber vi godt med. Men det er også et spørsmål om en holdningsendring. Jeg tror at noe av det viktigste som kan skje ved at staten sjøl går aktivt ut og rekrutterer funksjonshemmede til egen virksomhet, er et bidrag til holdningsendringen både i NAV selv, og også hos andre arbeidsgivere.

Men hva gjør vi når NAV-systemet råder folk med en funksjonsnedsettelse til heller å søke om trygd enn å forsøke å få jobb? Da har jeg lyst til å fokusere på en del av regelverket som jeg mener det er rom for å praktisere på en langt annen måte enn i dag. Det er det regelverket som dreier seg om utdanning som attføring. I det regelverket ligger det en åpning for at man også kan få et lengre utdanningsløp hvis man er funksjonshemmet, for det vi vet om arbeidsmarkedet, er at man trenger utdanning for å kunne kvalifisere til arbeidsmarkedet, og funksjonshemmede trenger i større grad utdanning enn andre for å gjøre det. Derfor blir det uhyre viktig at vi og statsråden sørger for at det regelverket utnyttes slik at de som kan ha nytte av utdanning, faktisk får det, og ikke blir demotivert og bedt om å jekke ned sine ambisjoner i forhold til arbeidslivet, fordi man har en holdning om at funksjonshemmede på en måte ikke skal ha slike tanker og ønsker om en yrkeskarriere som andre har.

Åse Gunhild Woie Duesund (KrF) [13:48:15]: Det er sikkert flere enn meg som har stilt seg dette spørsmålet: Hvorfor står så mange funksjonshemmede med både motivasjon og kunnskap som arbeidslivet trenger, i statistikkene over yrkeshemmede arbeidssøkere?

Arbeidslivet skriker jo etter arbeidskraft. Myndigheter, arbeidsgivere, arbeidstakerorganisasjoner har forpliktet seg til å arbeide for bedre inkludering. NAV disponerer allerede ganske mange virkemidler for å kunne bistå både arbeidssøkere og potensielle arbeidsgivere med særskilt tilrettelegging.

Det er et paradoks midt i dette havet med politisk velvilje og virkemiddelbruk at situasjonen likevel er slik den er, og at IA-avtalen har produsert flere ord enn resultater.

Interpellanten viser til arbeidskraftundersøkelsen. Statistisk materiale er viktig, men i tallene er det ofte lett å glemme enkeltmennesker. Det er først når vi møter enkeltmennesker og deres fortellinger at alvoret i situasjonen virkelig går opp for oss. Slik som en lærer med bred erfaring fra skolen, med mastergrad i spesialpedagogikk, erfarer. Han er hørselshemmet og har en svak grad av Cerebral Parese. Han har søkt en rekke jobber, men kommer aldri lenger enn til intervju. Det skinner igjen om at det er funksjonshemmingen som er årsaken. Han sier:

«IA-ordningen er ikke verdt papiret det er skrevet på.»

Og han sier videre:

«Det er slitsomt å gå hjemme og ikke være en del av det pulserende arbeidslivet som for tiden går så det susser. Det er mange med meg som kan skrive under på følelsen av å stå igjen på land mens båten legger fra kai.»

Totalbildet er ikke entydig svart. Det er også mange som fungerer utmerket med nedsatt funksjonsevne i arbeidslivet. Abelia blir nevnt som et godt eksempel på nettopp det. Men altfor mange kan nok skrive under på sitatet jeg gav, og har møtt arbeidsgiveres skepsis.

Representanten Sundsbø fokuserte særlig på at ansatte i NAV må motivere til arbeid. Det er ikke vanskelig å være enig i at det må virke svært demotiverende når personer som vil ha hjelp til å komme ut i arbeid, isteden blir møtt med en oppfordring om å søke trygd. Men jeg tror ikke det er NAVs ansatte som er hovedårsaken til at så mange funksjonshemmede havner på trygd og ikke i arbeid. Selv om det til enhver tid vil være behov for å drille ansatte i NAV på hva deres hovedoppgave bør være, og hva hovedhensikten med NAV-reformen har vært, bør nok fokuseringen utvides.

Sammen kan vi styrke de tiltakene som gir personer med bistandsbehov en reell sjanse til å lykkes i arbeidsmarkedet. Det er svært positivt å høre om unge uføre som er kommet i arbeid. Jeg tror det er viktig at vi passer på at tidsrommet fra endt utdanning til de kommer i arbeid blir kortest mulig.

Talsmenn for posisjonen har vært veldig opptatt av å peke på at antall tiltak for denne gruppen er økt i deres funksjonstid, noe som Kristelig Folkeparti selvfølgelig er enig i. Men samtidig mener vi nok at det har vært fokusert for ensidig på kvantitet – antall plasser – og at det har gått på bekostning av innholdet i tiltakene. Statsråden har uttalt at det ikke er noe poeng i at tiltakene skal være dyrest mulig. Det har han rett i. Men det er heller ikke noe viktig poeng at de skal være billigst mulig, eventuelt være kortvarige. Poenget må være at de tiltakene som settes inn, er best egnet til å gi varige, gode resultater. Mange i denne gruppen har behov for tiltak av mer langvarig karakter og tett oppfølging. Potensielle arbeidsgivere, som kan frykte at de påtar seg en ekstra stor belastning eller usikkerhet hvis de ansetter denne personen, trenger også støtte. Slike tiltak er ikke blitt tilstrekkelig prioritert. Dette kan vi gjøre noe med allerede i høst.

Jeg er enig med Karin Andersen, som sier at staten selv også må følge opp målsettingen om antallet funksjonshemmede som blir ansatt.

Men jeg synes at det ser veldig positivt ut etter det tverrpolitiske engasjementet i dag. Nå gjenstår handling, og jeg ventet på høstens budsjettbehandling i komiteen.

Björg Tørresdal (KrF) [13:53:22]: Takk til interpellanten Dagfinn Sundsbø, som reiser en viktig debatt – en debatt som må reises om igjen og om igjen til vi har fått et likeverdig arbeidsliv, hvor det blir en selvfølge at alle har lik rett og lik inngang.

Vi vet at det ikke er arbeidsledighet som er vår store utfordring, det er mangel på arbeidskraft som er framtidens

utfordring, og det at så mange blir stående utenfor arbeidslivet i Norge i dag.

Interpellanten sa i sitt innlegg at det arbeides mye, men resultatene uteblir. Jeg vil påstå at det går an å gå enda lenger og si at det snakkes mye, men resultatene uteblir. Vi har nok felles intensjoner tverrpolitisk, og det er kommet mange gode tiltak både fra denne regjering og forrige regjering, men det blir mye snakk. Med det mener jeg å si at vi ikke går dypt nok til verks, det er ikke nok sanksjonsmuligheter overfor dem som ikke følger opp intensjonene, og vi gjør ikke sterke nok grep.

Har du nedsatt funksjonsevne, har du muligens nedsatt arbeidsevne – men det er ikke sikkert. Du har muligens – sannsynligvis – behov for tilrettelegging i forskjellig grad. Eller sagt på en annen måte: Du har behov for hjelp til å komme over noen barrierer. Og disse barrierene er interessante. Det er min påstand at holdningene i samfunnet er den verste barrieren, holdninger som består av frykt. En arbeidsgiver frykter for å ansette arbeidstakere når en er usikker på hva slags tilrettelegging det er behov for. Den frykten må vi ta på alvor. Det er viktig at en forplikter arbeidsgivere både i offentlig og privat sektor, men det er også viktig at en gir støtte og hjelp til arbeidsgivere som er villige til å gå inn i dette på en offensiv måte.

Den andre barrieren er de fysiske barrierene, alt fra transport til og fra jobb til tilrettelegging av datautstyr, stoler og dører og alt det som trengs for at en skal kunne delta på lik måte. Der har det blitt gjort mye, og det kan gjøres mer.

Der jeg tror det blir enda viktigere å satse, er når det gjelder den barrieren som heter oppfølging: det å ha en mentor, det å ha en arbeidsplass der du ikke bare får fysisk tilrettelegging, men medmenneskelig hjelp i det daglige arbeidet.

Det siste og kanskje viktigste punktet mitt, er at vi trenger tid. Den viktigste tilretteleggingen du kan gi et menneske med nedsatt funksjonshemming, er å gi dem tid. Taksometeret må ikke gå i lik fart for alle arbeidstakere, og vi må ikke ha det samme synet på hva et årsverk er. Å regne det som 37,5 timer i så og så mange uker i året er feil, for mennesker er forskjellige og jobber i forskjellig hastighet. Klarer vi gjennom lønnsstilskuddsordninger og andre ordninger å gi et årsverk en annen betydning enn det har i dag, klarer vi å inkludere langt flere i arbeidslivet.

Skal vi lykkes, må NAV-reformen lykkes. Jeg tror en barriere – én av mange – er at de som har vært ansatt i trygdeetaten, de som har vært ansatt i arbeidsetat og på sosialkontor, har gått i de samme irrgangene i mange år. Det hadde vært nyttig med arbeidsrotasjon, der den som har jobbet med trygd, nå skal jobbe med arbeid, og den som har jobbet med arbeid, skal jobbe med sosiale saker. Det lar seg gjøre i den nye velferdsetaten, og jeg håper statsråden oppfordrer til spennende løsninger for å få et godt mannskap og lykkes med NAV-reformen.

Videre kan vi jobbe med lovgivning, med antidiskrimineringslovgivning, vi kan jobbe med traineeprogrammer, med garantier og med radikal kvotering. Jeg er veldig opptatt av at akkurat de unge som går fra videregående

skole, skal komme i arbeid. Jeg er glad for at Regjeringen vil ta fatt i akkurat den gruppen.

Men kanskje vi må fokusere på dette som har med tid å gjøre, at et arbeidsår skal være forskjellig for oss mennesker, fordi vi yter forskjellig. Jeg har i mange år jobbet i offentlig sektor, og hvis man ansatte en lærer i 100 pst. stilling, så skulle han jobbe akkurat like effektivt som alle de andre lærerne, i akkurat like mange minutter, med akkurat like mange elever. Hvis man hadde kunnet jobbe annehver time med undervisning, eller tredje hver time, og bruke mer tid til å ta seg inn, ha mindre grupper og yte i en annen hastighet, så ville langt flere lykkes. Vi vet at den store utfordringen i helse- og omsorgssektoren er det høye tidspresset. Hvis man kan dempe tidspresset, vil langt flere lykkes innen helse og omsorg, som også er en offentlig sektor.

Så til slutt. I dag har vi intensjoner og kvoter når det gjelder hvor mange med funksjonshemming man bør ansette. Kanskje vi i langt større grad skal snu litt på det og si at alle bedrifter av en viss størrelse blant sine ansatte skal ha et visst antall funksjonshemmede. Når årsmeldingen gjøres opp i bedriften, skal man se at man har fylt kvoten med tilrettelagte arbeidsplasser i hver enkelt bedrift.

Dagfinn Sundsbø (Sp) [13:58:43]: Jeg takker for debatten og takker for dokumentasjonen når det gjelder dette spørsmålet. Det er jo sånn på Stortinget at det er noen spørsmål hvor viljen, intensjonen, holdningene, kan være de samme og Stortinget faktisk kan samle seg om å bidra med tiltak som også kan gjøre at vi kan forandre verden utenfor oss lite grann.

Når jeg meldte denne interpellasjonen, var det for det første med utgangspunkt i den mediedebatt som var knyttet til Blindeforbundets rapport som kom i sommer, men også et par oppfølgingstelefon samtaler fra mennesker som sa at dette er riktig, dette må du ta fatt i, jeg opplever at jeg ikke ble motivert til å bruke mine ressurser da jeg møtte hjelpeapparatet. Sånn kan det ikke være. Vi må ha et hjelpeapparat som motiverer meg, slik at jeg kan bruke mine ressurser, og ikke sier at det er nok så vanskelig for deg at det beste ville være at du slo deg til ro med trygd fra nå av. De to som ringte, har heldigvis ikke gjort det, og klarer seg utmerket.

Jeg registrerer at vi setter stor lit til NAV og til konsekvensene av det reformarbeidet vi setter i verk. Det gjør også jeg. Men det er klart at alle de enkelttiltak og de intensjoner vi legger inn i reformen, må følges opp med måten hver enkelt ansatt i etaten arbeider på.

Jeg tror ikke det er mangel på vilje, men jeg tror nok kanskje, slik også representanten Tørresdal var inne på, at man kan ha utviklet en væremåte fordi man tror det ikke nytter, som gjør at det ikke nytter. For det å motivere positivt må bety at en tror mer enn omgivelsene rundt en tror. Det er da en kan forandre, og det er det vi kanskje må sørge for å bygge inn i det nye hjelpemiddelapparatet: en sterkere tro på at det nytter, enn det som ligger i omgivelsene rundt en, både hos dem som er brukere, og – ikke minst – hos dem som er arbeidsgivere. Da vil det kunne skje store ting på dette området.

Så var det gledelig å høre statsråden fortelle at det tross alt går framover i de yngste gruppene av funksjonshemmede. Etter at jeg meldte interpellasjonen, så jeg en liten TV-snutt, som jeg vil få lov til å avslutte med. Det var tre funksjonshemmede, tre rullestolbrukere, som gikk på kurs i NAV for å lære å kjøre anleggsmaskiner. På spørsmål om hun nå virkelig ville klare det, svarte den ene jenta at ja, det var noe galt med beina på henne, men håndlaget hadde hun, for det hadde hun, ut fra sin erfaring med rullestoler, bedre greie på enn de fleste. Anleggsmaskinene klarte hun utmerket, og det var moro å se henne få sertifikatet. Så er det bare å håpe at det også er noen som stiller opp og sørger for at hun får den jobben hun har drømt om. Det er jo det som betyr noe.

Eirin Falde hadde her gjeninntatt presidentplassen.

Statsråd Bjarne Håkon Hanssen [14:01:51]: Jeg har bare lyst til å kommentere noe av det som er sagt i debatten, og så svare på noen spørsmål.

Først bare noen få ord til representanten Kjønås Kjos, som startet med å vise til en person som hadde hatt store utfordringer knyttet til arbeidsreise. Jeg tror det var den personen jeg oppsøkte i forrige uke, og som nå var i jobb på et arkitektkontor i Oslo. Så det hadde i hvert fall løst seg. Men det er en illustrasjon av at vi har drevet med et forsøk knyttet til arbeidsreiser og spørsmålet om en forankring av det i fylkeskommunene eller i NAV. Nettopp for å ha en tett kobling til arbeid og det å skaffe folk jobb har vi i forslaget til budsjett for neste år konkludert med å legge den ordningen til NAV.

Så synes jeg det er veldig bra, det engasjementet jeg har opplevd at representanten Kjønås Kjos har i flere sammenhenger knyttet til tilgjengelighet og bygg, kritikk av lovverket i dag og henvisning til kulturhus som fortsatt ikke blir universelt utformet. Vi kan rett og slett ikke leve med den skammen det er at det i dag bygges kulturhus som ikke er universelt utformet, og jeg er veldig enig med representanten i at vi må ha den soleklare ambisjon knyttet til det arbeidet vi nå gjør med tilgjengelighetsloven, antidiskrimineringsloven og en revisjon av plan- og bygningsloven, at vi må få på plass et lovverk som gjør at de smutthullene som åpenbart finnes fortsatt, tettes igjen. Er det en ambisjon jeg har for det kommende året, så er det å bidra til et slikt lovverk og til å få lagt det fram, slik at den regjeringen vi nå har, og dette stortinget kan sørge for at vi i hvert fall kommer dit. Det gleder jeg meg til å samarbeide med Kjønås Kjos om.

Så bare noen få kommentarer til representanten Tørresdal, som jeg er enig med i mye av det som sies. Men når man stiller spørsmål om det blir mye snakk, og om en ikke går dypt nok til verks, vel, så er det vanskelig å se for seg en mer dyptgripende reform enn NAV-reformen. Jeg er i hvert fall glad for ikke å ha ansvar for mer dyptgripende reformer enn NAV-reformen, der vi nå altså virkelig omorganiserer hele velferdsapparatet og hele innholdet i velferdsapparatet, nettopp fordi vi ser at det ikke har fungert godt nok. Så *noe* mer enn prat er det i hvert fall. Det

(Statsråd Hanssen)

er en gigantreform på gang for å møte de utfordringene vi alle sammen er enige om at vi står overfor.

Ellers bare helt til slutt til representanten Engeset: Jeg mener at tilretteleggingstilskuddet skulle være godt kjent, men jeg skal etterspørre det i direktoratet, og jeg ber om å få komme tilbake med et svar til Engeset på det senere.

Presidenten: Dermed er sak nr. 2 ferdigbehandlet.

S a k n r 3

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.
Forlanger noen ordet i henhold til forretningsordenens § 37 a før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 14.05.
